

TRIVSEL I BÅTSFJORD

Hvordan trives ungdommen i alderen 16-23 år og hvilken opplevelse av stedet har de?

2019

Innhold

Forord.....	2
Mål og rammer	2
Kommunens rolle i prosjektet	3
Bakgrunn for valg av målgruppen.....	3
Problemstilling	4
Kvalitativ metode og innsamling av data	4
Analyse av datamaterialet	6
Hvilke utfordringer har ungdommen i dag?	17
Temakveld- Folkemøte 1.oktober 2018	18
Kommunikasjon	21
Sikre et godt medvirkningsarbeid.....	22
Gjestebud som metode	22
Fokusgruppe som metode.....	23
Temakveld som metode.....	24
Fra kunnskap til handling	24
Utdanning	25
Møteplasser for ungdommen/ungdomsklubben	25
Bolig.....	26
Fritidsaktiviteter	26
Frivillighet er folkehelse	27
Folkehelse.....	27
Implementering i plan	28
Revidert planstrategi.....	28
Forslag til tiltak- oppsummert	29
Vedlegg 1- Gjestebud datamaterialet	32
Vedlegg 2- Folkehelse i Båtsfjord.....	42
Vedlegg 3- Kommuneplanens samfunnsdel.....	67

Forord

Denne rapporten er ment å gi et oversiktsbilde av hvordan ungdommen i aldersgruppen 16-23 år har det i Båtsfjord. Gjennom bruk av ulike medvirkningsmetoder har rapporten til hensikt å belyse hvilken opplevelse ungdommen har av Båtsfjord. Temaene som har blitt diskutert er møteplasser for ungdom, bolig, næringsliv, stedsidentitet, stedstilhørighet, stedsutvikling, utdanning og fritidsaktiviteter samt psykisk helse. Vårt mål er å kunne ende opp med tiltak som vi mener vil kunne bidra til bedre livskvalitet og trivsel for vår målgruppe og at disse tiltakene vil kunne ha en positiv effekt på kommunen sitt behov for å tiltrekke seg økt kompetanse til stedet i fremtiden. Utover dette er det et ønske om at vår erfaring fra medvirkningsarbeidet skal bidra positivt inn i kommunen på hvordan man kan jobbe med kvalitativ metode i fremtiden.

Mål og rammer

Båtsfjord kommune inngikk en samarbeidsavtale i 2016 med Finnmark fylkeskommune (FFK) for deltagelse i kartleggings- og utviklingsarbeid om «Nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse».

Formålet med samarbeidet er å delta i et treårig prosjekt der målsettingen er å bidra til å bygge gode lokalmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse. Utviklingsarbeidet er et ledd i implementering av folkehelseloven som pålegger kommunen å legge til rette for medvirkning av befolkningen i folkehelsearbeidet – i dette tilfellet for å belyse kvaliteter i nærmiljøet som enten fremmer eller hemmer helse og trivsel.

Delmålene i prosjektet er:

- Bedre kvalitative oversikter på folkehelseområder som gir kunnskapsgrunnlag for kommunale plan- og beslutningsprosesser.
- Bedre kunnskap om hva som bidrar til livskvalitet og trivsel, samt folks oppfatning av lokalsamfunnet.
- Utvikling av egnede metoder innen medvirkning.
- Legge grunnlag for konkrete tiltak i samsvar med lokale folkehelseutfordringer.
- Tilrettelegging for kompetansebygging med regionale utdanningsinstitusjoner om nærmiljø og lokalsamfunnskvaliteters betydning for folkehelse.

Kommunens rolle i prosjektet

Dette prosjektet eies av Båtsfjord kommune, og målet med prosjektet er å få økt kunnskap om hvilke tanker og hvilke oppfatninger unge voksne i alderen 16-23 år har om det å vokse opp og bo i Båtsfjord. De valgene som ungdommene i denne aldersgruppen tar, anser vi for å være svært betydningsfulle for framtidens lokalsamfunn. Kunnskapen vi tilegner oss skal være med å danne grunnlag for kommunale planer og tiltak for å utvikle Båtsfjord.

Prosjektgruppe består av:

- Carina Amundsen (Prosjektleder)
- May Bente Eriksen (Rektor Nordskogen skole)
- Elin Karlsen (Rådgiver helse og omsorg)
- Bente Iversen (Samordna hjelpetjeneste)
- Maud Nesfeldt (Båtsfjord bedriftshelsetjeneste)
- Elisabeth Kvivesen (Teknisk etat)
- Helene Olsen (Ungdoms koordinatør)
- Ståle A. Olsen (Båtsfjord Frivilligsentral)

Prosjektgruppen har vært representert på både fylkessamling og de nasjonale samlingene gjennom hele prosjektet.

Bakgrunn for valg av målgruppen

Båtsfjord kommune ønsket mer kunnskap om hvordan innbyggerne har det i lokalsamfunnet og hva som bidrar til økt livskvalitet og trivsel. Vi ønsket å sette fokus på ungdommer i alderen 16-23 år da dette var en gruppe som vi visste lite om fra før av. Disse personene er viktig for kommunen og derfor ønsket vi å finne ut av hvordan ungdommen har det i Båtsfjord i dag, hva er de fornøyd med, hva opplever de som utfordrende og ikke minst, hvilket forhold de har til stedet. I tillegg ønsker Båtsfjord kommune at ungdommene velger en relevant utdanning i forhold til hva som kan tilbys av jobber på stedet, slik at de bedrer sine muligheter til å bosette seg i kommunen igjen, etter endt utdanning.

Problemstilling

Hvilken opplevelse har Båtsfjord-ungdommen av stedet og hvordan kan man tilrettelegge for at de kommer tilbake til kommunen etter endt utdanning?

Kvalitativ metode og innsamling av data

En kvalitativ undersøkelse krever et planlagt og gjennomtenkt opplegg, dette kalles for design. I en kvalitativ studie finnes det flere undertyper av design og valget mellom hva slags design man velger vil være styrt av flere forhold slik som; problemstilling, formålet med undersøkelsen, tid og ressurser til rådighet, og prosjektgruppens kompetanse/erfaring. Det som er viktig før man begynner med en slik undersøkelse er å finne ut av *hva* undersøkelsen skal fokusere på, *hvor* undersøkelsen skal gjennomføres, og *hvordan* den skal utføres.

Det finnes ulike måter å samle inn datamateriale i kvalitative undersøkelser. I noen tilfeller vil det være mest hensiktsmessig å ta for seg en og en informant, mens det i andre vil være bedre å samle en gruppe informanter og gjennomføre intervjuarbeidet med flere personer samtidig.

Prosjektgruppen startet prosjektet med å utarbeide et oversiktsdokument som har blitt vedtatt i kommunestyret (saknummer 17/348) og dette skal være et kunnskapsgrunnlag for kommunale plan- og beslutningsprosesser (vedlegg 2).

Gjestebud

Prosjektgruppen ønsket å se nærmere på metoden gjestebud da dette er en god metode for å få innspill fra innbyggere som vanligvis ikke stiller på folkemøter. Denne metoden er godt egnet for å få innspill preget av dybde og refleksjon. Metoden fungerer slik at man velger ut et antall personer som skal være gjestebudverter, disse får igjen ansvar for å invitere personer på kaffe eller lignende hvor de skal diskutere ett eller flere temaer.

Prosjektgruppen utarbeidet et spørsmålsark med to hovedtemaer og to tilleggsspørsmål hvor fokuset var trivsel i Båtsfjord. Tema 1) omhandlet aktiviteter, miljø og tema 2) omhandlet utdanning og boforhold. I tillegg ble det spurt om assosiasjoner med ordet «trivsel» og hvordan de så for seg fremtiden til Båtsfjord (vedlegg 1).

Det ble valgt ut noen personer innenfor fem ulike kategorier som ble spurt om de ville delta. Studenter som bor borte, lærlinger, personer i arbeid i kommunen og videregående skole

elever (hjemme og borteboere) var kategoriene. Anbefalt deltagere på gjestebudene var 4-6 stykker, og totalt deltok 32 stykker på seks forskjellige gjestebud hvorav disse var 20 jenter og 12 gutter.

Et gjestebud kan aldri være representativt for andre enn gruppen selv, dette fordi utvalget av informanter ikke var tilfeldig. Både verter og deltakere er håndplukket basert på noen krav som innfris og i vårt tilfelle var det kun noen av Båtsfjords ungdommer i alderen 16-23 år som ble invitert til å delta. Man kan derfor ikke generalisere funn ved gjestebud metoden over på hele populasjonen, hverken Båtsfjords innbyggere eller den aktuelle aldersgruppen.

Ekstra fokusgruppe

Ettersom prosjektgruppen ble sittende igjen med noen spørsmål etter analysen av gjestebudene valgte vi å innkalle til et fokusgruppeintervju. Dette ble gjort for å stille noen kontrollspørsmål i forhold til våre antakelser basert på tilbakemeldingene fra gjestebudene. Verktøy slik som «spotting», «timeplan» og karikatur ble her brukt for å få økt kunnskap rundt temaene stedsidentitet, møteplasser og kultur. Ungdomskoordinator inviterte noen ungdommer i målgruppen til pizza og brus på Båtsfjord Brygge 26 januar 2018. Det kom fem ungdommer som alle var elever i 10. klasse ved Båtsfjord skole, i tillegg var ungdomskoordinator tilstede. Fokusgruppesamtalen vi hadde med disse elevene var veldig interessant og prosjektleder opplevde at vi fikk en god dialog og informantene var behjelpelig med å svare på de ulike oppgavene som ble presentert for dem.

Verktøy benyttet i analysen

Ungdata.no er et viktig verktøy i arbeidet med ungdom og nettstedet gir et godt bilde for hvordan det er å være ung i Båtsfjord i dag. Folkehelse er komplekst da det er mange faktorer som påvirker hverandre. Sosiale forhold knyttet til oppvekst, utdanning, jobb, hva vi spiser og mulighetene til trening og fysisk aktivitet er avgjørende for helsen. Alle disse faktorene har en direkte betydning for helse, men de har også innflytelse på hverandre. Utdanning påvirker for eksempel om man får jobb og hva slags arbeid man får. Inntekt påvirker boforhold.

Oppvekstvilkår påvirker livsstil og så videre. Med dette som utgangspunkt har prosjektgruppen prøvd å analysere tilbakemeldingene fra ungdommen.

Ungdata-tall fra 2016 er i denne analysen brukt til å underbygge datamaterialet vi har innhentet, noe som forhåpentligvis bidrar til en større forståelse av hvordan ungdommene i Båtsfjord faktisk har det.

Et av delmålene i dette prosjektet har vært utvikling av egnede metoder innen medvirkning. Her benyttet vi anledningen til å prøve ut det vi har valgt å kalle «ukeplan». Ved denne metoden laget vi en ukeplan som var tom og som ungdommene fylte ut selv basert på hva de faktisk hadde gjort i løpet av den aktuelle uken. På denne måten fikk vi et «sannhetsbilde» på hva ungdommen faktisk hadde gjort i denne uken. Vi presiserte at ved denne oppgaven måtte ungdommene ikke oppgi noe de ikke ønsket å videreformidle.

Andre verktøy som ble benyttet under datainnsamlingen var «spotting». «Spotting» er en arbeidsmetodikk som i korte trekk handler om å få barn og unge i tale gjennom å konstruere historier om spesifikke steder de har med seg i hjertet sitt: abstrakte, konkrete, store og små steder. Spotting setter ord på stedstilhørighet uten å skille mellom stedet du er født, vokser opp eller føler deg hjemme. Alle kan spotte, vokse som barn. Basert på «spotting» laget vi et hjerte og spurte ungdommene; hvilke steder har du i hjertet ditt.

Gjennom vår veileder Brynhild Granås (førsteamanuensis ved UiT, campus Alta) ble vi utfordret til å lage karikatur av den typiske Båtsfjord-mannen og kvinnen. Dette ble brukt for å få økt kunnskap rundt stedets kultur.

Analyse av datamaterialet

Generelt opplevde prosjektgruppen at tilbakemeldingene fra gjestebudene slik at de ble formidlet av gjestebudvertene, ikke kun var basert på det som kom fram i gjestebudene, men at de snakket på vegne av storsamfunnet i Båtsfjord. Ulike utsagn og tilbakemeldinger som rettes mot andre målgrupper enn målgruppen selv er med på å underbygge vår antakelse. Én tilbakemelding var at man ønsket et større aktivitetstilbud for de eldre, noe som er vel og bra, men dette vil ikke påvirke hverdagen direkte for vår målgruppe. Et annet eksempel hvor gjestebudet omfavnet storsamfunnet var når de nevnte mulighetene for fysisk aktivitet i lysløype og naturområder. Her ble det trukket frem at dette tilbudet er; *«tilgjengelig for folk i alle aldersgrupper og uansett aktivitetsnivå»*.

Ungdommen har nevnt ulike aktiviteter som finnes i Båtsfjord, dette til tross for at prosjektgruppen mener at målgruppen selv ikke benytter seg av disse aktivitetene. Som eksempel trekkes det frem «Ordo fjellrennet» og «Skikarusell».

Når det gjelder naturen og mulighetene for jakt og fiske, turløypene og lysløypene blir dette i større grad trukket fram av gjestebuddeltakere som ikke lengre bor i Båtsfjord på grunn av

skolegang. På bakgrunn av dette virker det som om de som er borteboende enten benytter naturen i større grad enn de som fremdeles bor i Båtsfjord, eller at de omtaler Båtsfjord i lys av at de ikke bor der lengre, noe som sikkert kan føre til at ting blir litt mer «rosenrødt».

Deltakerne i denne gruppen framhever:

«Nærhet til naturen. Bra turløyper, lysløype»

«Jakt og fiske, fine hytteområder»

«Vi har også mange fine turområder, for eksempel kan en gå til lykten, det er utrolig fint område med fin natur rundt»

At Båtsfjord-ungdommen framsnakker aktiviteter og møteplasser som de selv ikke bruker kan tyde på at de er fornøyd med det stedet har å tilby.

Trivsel og hygge er viktig for god livskvalitet. Hva som gir trivsel og hva det betyr for oss er individuelt og varierer mye mellom mennesker. Under er en ordsky over hva deltagerne svarte på spørsmålet «Hva betyr trivsel for deg?» og «Hvilke assosiasjoner får du når du hører ordet?». Oppsummert kan man si at det å ha et trygt nettverk med familie, venner, trygghet og en meningsfull hverdag er viktig for de unge.

Møteplasser for ungdommen

Flere gjestebud nevner ulike møteplasser slik som ungdomsklubben, Båtsfjord Brygge (kafe/pub), bakeriet, gatekjøkkenet, Hamna spiseri og Skuta (pub). De fleste gjestebud opplevde at det var greit med tilbud i Båtsfjord og informantene opplyser at de bruker flere av disse. En tilbakemelding var:

«Vi er ikke helt sikre på hva mer vi kunne hatt her eller blitt forbedret».

Med utgangspunkt i tilbakemeldingene fra gjestebud-metoden så virker det som om ungdommen i utgangspunktet er fornøyd de uformelle sosiale møteplassene som finnes i Båtsfjord.

Dette er i kontrast med tilbakemeldingene prosjektgruppen fikk etter samtalen med de fem ungdomsskoleelevene. De fortalte at alle de nevnte stedene som framkommer i gjestebudene er steder hvor man i hovedsak spiser og drikker, og at de dermed følte et kjøpepress for å kunne bruke disse stedene som en sosial møteplass. På bakgrunn av dette er opplever ikke disse yngre ungdommene noen av de nevnte plassene som aktuelle møtesteder. Denne tilbakemeldingen er med på å underbygge antakelsen om at gjestebudene muligens har svart på et generelt grunnlag og ikke på hva de selv faktisk benytter av tilbud. På den andre siden kan det være slik at informantene velger å beskrive eller problematisere ting på forskjellig måte ut i fra ulike kontekster, delvis ut fra egne erfaringer, og delvis ut fra betraktninger om hele målgruppen. Dette handler ikke om at informantene snakker sant eller usant, men at man heller blir farget av hvem som spør og at man svarer ut i fra dette.

Ungdomsklubb

Ungdomsklubben er åpen hver fredag fra 18-20 for 5.-7. klasse og fram til 23 for de eldste. I tillegg holder klubben åpent lørdager fra 19-23 fra 8.klasse til 18 år. Det er sju klubbarbeidene som jobber på ungdomsklubben. Når det gjelder ungdomsklubben vet prosjektgruppen at det finnes ungdommer som ikke benytter seg av dette tilbudet. I prosjektgruppen sitter to stykker som har jobbet tett med ungdom over lengre tid, og de oppgir at det finnes ungdom som faller utenfor dette tilbudet. Dette kan bety at tilbudet som ungdomsklubben har i dag ikke er bredt nok til å nå ut til alle. Tilbakemeldingen som framkommer fra gjestebudet hvor deltakerne gikk på videregående skole er at de opplever at det er for lite arrangementer eller møtesteder for ungdom og at ungdomsklubben har for sjeldent åpent.

Etter samtalen vi hadde med fem ungdommer fra 10.klasse kom det fram at aldersspennet på ungdomsklubben var for stort, de yngste på ungdomsklubben ble altfor unge i forhold til dem selv, og dette var én årsak til at ungdomsklubben ikke var et veldig attraktivt møtested. Det kom også fram at ungdomsklubben, slik den fremstår i dag, er for stort og åpent, samt at lokalet oppleves som veldig upersonlig. Hovedutfordringen med dagens ungdomsklubb er at de ikke har mulighet til å benytte seg av hele lokalet da det foreligger en kontrakt som forhindrer de i å bruke det som kalles «bridge»-rommet. Det ble i sin tid søkt midler til oppgradering og lydisolering av rommet og denne oppgraderingen var ment til bruk for ungdomsklubb. Slik situasjonen er i dag medfører ungdomsklubbens utestengelse (fra rommet) at klubben fremstår som mindre attraktivt enn hva det kunne vært. Det handler om at lokalet med dagens bruk ikke gir ungdommene anledning til å trekke seg tilbake i en «stillesone», og på denne måten blir ungdomsklubben ensformig da det kun fokuseres på høy musikk og dans. Dette medfører et savn for de ungdommene som ønsker seg roligere aktiviteter slik som tv-titting, gaming, brettspill og den «gode samtalen».

En viktig diskusjon rundt ungdomsklubb internt i prosjektgruppen var hvordan ungdomsklubben skal nå ut til alle ungdommene. Det blir nevnt i tilbakemeldingen fra gjestebudene at det er for få arrangementer, og at flere ulike arrangementer kunne vært en mulighet for å nå ut til flere ungdommer. En gjestebuddeltaker svarte;

«I helgene er det ungdomsklubben, men det er den eneste møteplassen for ungdom, og den er ikke tilgjengelig hele tiden. Og vi mener at andre plasser, som for eksempel Vardø, har de mange morsomme «ball». De har valentinsball, juleball, halloweenball, black and white ball og neon ball. Dette er noe som er veldig morsomt for ungdom, mens vi i Båtsfjord får dessverre bare lov til å ha et ball, juleball»

Datamaterialet rundt ungdomsklubben viser til konkrete utfordringer som møteplassen har og dette anses for å være et relativt godt grunnlag for å kunne lage den sosiale møteplassen ungdommen faktisk ønsker seg. Som en gjestebuddeltaker selv sier:

«Det er flott med ungdomsklubb, men den bør satses mer på».

Bolig

Medvirkningen gjennom gjestebud viste at ungdommen hadde tilnærmet lik oppfatning om boligsituasjonen i Båtsfjord. Følgende tilbakemeldinger oppsummerer inntrykket informantene hadde av boligmarkedet i Båtsfjord;

«Det er få tilgjengelige boliger og leietilbudene er dårlige»

«altfor lite leiligheter til leie»

«Boliger tilgjengelig for tilbakevendende Båtsfjordinger eller nykommere til kommunen er helt avgjørende om man skal bosette seg her»

Ettersom det framkommer en negativ oppfatning om boligmarkedet i Båtsfjord, er det naturlig å finne ut av om dette avspeiler det faktiske botilbudet og priser, eller om det er en talemåte som kan og bør endres i mer positiv og realistisk retning for denne gruppa.

I 2010 startet arbeidet med å lage en boligsosial plan for Båtsfjord kommune gjeldende fra 2013-2016. Det som fremkommer av dette dokumentet er at leiemarkedet i Båtsfjord hadde et økende press med en økt befolkningsvekst allerede da, og ettersom Båtsfjord ligger høyt oppe på innvanderstatistikken kunne man ha antatt at det presset ikke har blitt mindre. Internt i gruppen var det noen som mente at utleierne i Båtsfjord får leid ut kjapt, men at det til tross for dette er det ikke en mangel på boliger. Det virker også til at utleierne er tilfreds med at de blir kontaktet av potensielle leietagere og at de dermed ikke har behov for å kommunisere utleieboligene som er tilgjengelig ut i markedet.

Det er vesentlig at også kommunen har tilgjengelige boliger og ikke minst at disse har en standard som er i tråd med det folkehelseinstituttet oppgir som akseptabel boligstandard. Prosjektgruppen mener at botilbudet som Båtsfjord har bør bli kommunisert ut til ungdommen om man ønsker å beholde, og ikke minst, få ungdommer tilbake til Båtsfjord.

En gjestebuddeltaker svarte følgende:

«Kommunen burde investere i å bygge ut leiligheter og hus til utleie, inntekter av leie nedbetaler slike lån»

«Vi må ha boplass for å kunne flytte hjem!»

På generelt grunnlag er det viktig å kommunisere ut hva Båtsfjord har å by på. Bolig vil være den viktigste faktoren etter jobb for unge voksne som har lyst til å bosette seg her, og derfor er boligtilbudene en særdeles viktig faktor for å fremstå som et attraktivt bosted.

Omdømmebygging av steder har fått stor oppmerksomhet de siste årene i Norge. Årsaken til dette er økt globalisering som medfører større konkurranse mellom steder som blir mer og mer lik når det gjelder alt fra produksjonsformer, produkter og arbeidsplasser til kultur og livsformer. Ettersom det blir vanskeligere å skille steder fra hverandre har dette bidratt til at steders størrelse vinner fram i konkurransen for å tiltrekke seg turister, investorer, arbeidskraft og støtte generelt for å skape utvikling og vekst. For å skape oppmerksomhet rundt et lite sted som Båtsfjord vil det derfor være viktig å synliggjøre stedets unike og attraktive kvaliteter. Det er med bakgrunn i denne tankegangen at Båtsfjord kan bli flinkere til å kommunisere utad hva det er stedet har å tilby, inkludert et variert og godt botilbud.

Næringsliv

Båtsfjord har i dag to hurtigruteanløp og fire flyavganger daglig. Båtsfjord er sammen med Hammerfest Norges største fiskevær når det gjelder ilandført kvantum. Det finnes to store foredlingsbedrifter som gir arbeid til cirka 200 mennesker. Fiskerinæringen som er den største næringen i Båtsfjord og gjør næringslivet ensidig, utsatt og mannsdominert. Historien har vist oss at Båtsfjord er totalt avhengig av at fiskeriindustrien får tilførsler, ref. krisen i 2003 som bidro til konkurser, høy arbeidsledighet og befolkningsnedgang.

Ser vi på tilbakemeldingene fra gjestebudene er næringslivet i Båtsfjord synlig for de unge, og det virker som om de er flinke til å ivareta de unge, noe som er positivt. Det kan virke som at det er høy tillit mellom ungdom og næringsliv, noe som kan ha sammenheng med den lange tradisjonen næringslivet i Båtsfjord har med å ivareta lokalsamfunnet.

Til tross for at de fleste jobber finnes i fiskeriindustrien er det viktig å være bevisst de mer kompetansekrevene oppgavene som finnes både i industrien og i kommunen ellers. Disse mulighetene bør kommunisere ut til ungdommen på en bedre måte enn hva som blir gjort i dag, om man har et ønske om å tiltrekke seg ungdommen hjem igjen.

Et gjestebud sa følgende:

*«Vi har alle hørt ordføreren og andre si: «Vi vil ha ungdommen hjem»
Men finnes det egentlig arbeidsplasser til oss?!»*

Det er også viktig for et steds utvikling at man omfavner de som har en annerledes kompetanse enn det som anses å være normen i lokalsamfunnet. Båtsfjord trenger bredere tilgang på arbeidsplasser og bedrifter for å kunne videreutvikles.

Det ble på sommeren 2016 kartlagt hvilke sommerjobber ungdommen hadde og det viste seg at de fleste i aldersgruppen mellom 14-19 år hadde sommerjobb, mens i aldersspennet 20-25 år var det relativt få som hadde sommerjobb i bedrifter i Båtsfjord. Det viste seg at det kun var et fåtall som hadde relevant sommerjobb i bransjen de utdanner seg innenfor. På bakgrunn av funnene ble anbefalingene at Båtsfjord kommune må gå i front og tilby studenter sommerjobber innenfor alle sine virksomheter. Dette er noe helse- og omsorgstjenesten har fokus på, da de bevisst tilbyr sykepleierstudenter sommerjobb, med mål om framtidig rekruttering. Båtsfjord kommunes politiske- og administrative ledelse bør i større grad ta initiativ ovenfor næringslivet for å stimulere ansettelse av studenter i sommerjobber innenfor de områdene de faktisk studerer.

Følgende tilbakemelding kom frem i gjestebudene når man snakket om arbeidsmuligheter:

- ✓ *«Likevel oppfattes det som at Båtsfjord kommune mangler initiativ til å ivareta de som flytter for å ta høyere utdanning. Dette medfører at færre ønsker å flytte tilbake til Båtsfjord, selv om arbeidsmulighetene er til stede».*
- ✓ *«Bedrifter burde bli flinkere til å huke tak i (headhunte) studenter og føre en dialog eller gi tilbud. Vise interesse og vise at de vil satse på ungdommen»*

Linken næringshage er et eksempel på at man tidligere har fått inn ungdom som har fått relevante sommerjobber i forhold til utdannelsen. Videre framkommer det at Båtsfjord kommune bør vurdere å bruke midler fra næringsfondet til stipender for bedrifter som ansetter studenter i sommerjobber som er relevante i forhold til utdanning. Dette vil sørge for at

studentene kan «gå på topp» sammen med de ansatte, og lære mer om bedriften og bransjen som en type betalt praksis.

Når det gjelder næringslivet i Båtsfjord var det naturlig å snakke med Linken næringshage for å få en oppdatering på hvordan situasjonen i næringslivet er. Linken jobber med næringsutvikling i Båtsfjord kommune og har dermed god oversikt over hva som skjer i lokalsamfunnet. I vår samtale kom det fram at det er veldig høy aktivitet i Båtsfjord, det er mange ulike prosjekter på gang, både når det gjelder nyetableringer av bedrifter og andre prosjekter i regi av fiskerigruppen. På bakgrunn av de ulike aktivitetene og ringvirkningene dette gir inn i de andre bransjene opplever Linken at det er stor optimisme for fremtiden. De nevner også at næringslivet har et økt behov for arbeidskraft og Linken selv har måtte hente tilbake en tidligere ansatt som egentlig er pensjonist for å hjelpe til med arbeidsmengden (i en periode våren 2018).

Stedsidentitet

Identitet er noe alle har og det er denne som gjør oss til de vi er. Identitet er med på å skape kjennskap, gjenkjennelse og at man kan fremkalle et allerede etablert image. Det er som regel slik at det er samfunnets holdninger, normer og verdier, altså den kulturen som gjennomsyrrer samfunnet, som bestemmer hvilke forventninger menn og kvinner har til hverandre. For å si noe om kulturen i Båtsfjord tok vi utgangspunkt i assosiasjonene knyttet opp mot oppfatninger mot den typiske Båtsfjord-mannen og den typiske Båtsfjord-kvinnen. Normen i lokalsamfunnet kan leses ut av karikaturene av mannen og kvinnen. Denne øvelsen ble gitt til ungdommen etter prosjektgruppen selv hadde blitt utfordret av Brynhild Granås (UIT, Alta) på dette. Vi fikk følgende assosiasjoner fra ungdommene:

Den typiske Båtsfjord-mannen var:

-Fisker, scooterkjøring, glad i å være på hytta, flink til å måke snø, frampå, imøtekommende, kjører tur, kraftig, stor mage, jobber, kjeledress, Coop.

Den typiske Båtsfjord- kvinnen var:

Cafe-turer, går mye i butikkene, klubb, hytta, imøtekommende, parkas, pyntet, går tur, er på jobb, Båtsfjord brygge, bakeriet.

Legger man til prosjektgruppens assosiasjoner får man et relativt godt bilde av den typiske Båtsfjord-mannen- og kvinnen.

Den typiske Båtsfjord-mannen var ifølge prosjektgruppen:

-Fisker, scooterkjøring, glad i å være på hytta, flink til å måke snø, frampå, imøtekommende, kjører tur, kraftig, stor mage, jobber, kjeledress, Coop, vises godt, høres godt, ikke redd for å si hva han mener, ikke foreldrekontakt, ikke samtalende, de store verdensproblemene som blir diskutert.

Den typiske Båtsfjord-kvinnen ifølge prosjektgruppen:

-Cafe-turer, går mye i butikkene, klubb, hytta, imøtekommende, parkas, pyntet, går tur, er på jobb, Båtsfjord brygge, bakeriet, rydder opp, organiserer, tar på seg verv, tydelig.

Karikaturen synes å bære preg av en typisk kjønnsrollefordeling hvor det er kvinnen som har ansvaret for oppfølging av barn og som tar ansvar både i hjemmet og på fritiden. Mannen på sin side håndterer de fysiske oppgavene i hjemmet og i samfunnet ellers.

Stedstilhørighet og stedsutvikling

Vi valgte et verktøy som kalles ”å splotte” for å få ungdommen i tale i forhold til spesifikke steder de har med seg i hjertet sitt: abstrakte, konkrete, store og små steder. Målet med denne øvelsen var å se hvilke steder i Båtsfjord som ungdommen liker ekstra godt og hvordan byrommet blir brukt. Følgende plasser ble nevnt, i tilfeldig rekkefølge;

✓ Narvesen	✓ Kinoen
✓ Hjemme	✓ Hytta
✓ I bilen	✓ Idrettshallen
✓ Skolen	✓ Den gamle ungdomsklubben
✓ På besøk hos venner	✓ Bakeriet
✓ I dusjen	✓ Musikkbingen
✓ Senga	✓ Havet
✓ Fjellet	

De fysiske stedene i byrommet som ungdommen har pekt ut er viktige arenaer som kan hevdes å være viktige for ungdommen. Denne tilbakemeldingen er viktig ettersom man får innblikk i hvilke arenaer som faktisk betyr noe for ungdommen og som de er glad i.

Utdanning

I gjestebud undersøkelsen ble det sagt følgende om utdanningstilbudet i Båtsfjord:

«Det finnes barnehager, grunnskole og en privat videregående skole. Likevel er kvaliteten på utdanningene dårlig, spesielt på ungdomskolen og videregående skole. Dette skyldes mulig pga. flere ufaglærte lærere».

«I de aller fleste år har skolegang (videregående) hjemme i Båtsfjord vært usikker. Mange har dermed vært nødt til å flytte bort».

«Det er synd at man må flytte hvis man skal gå videre på skole»

Frafall i videregående skole reduserer mulighetene i arbeidsmarkedet og øker risikoen for uføretrygd, og dårlige levekår og helse. Andelen frafall i videregående skole i Båtsfjord kommune i perioden 2013-2015 var på 43%. Til sammenlikning var frafallet i Finnmark på 34%. I følge helsedirektoratet er det viktig å forhindre at ungdom faller ut av skolen og arbeidslivet, det er viktig for den psykiske helsen, og det er viktig fordi utdanning er den viktigste enkeltfaktor som kan forklare ulikheter i helse. Fra gjestebudet ble følgende sagt om den videregående skolen:

«Vi har nå en kristen privat videregående skole, noe som jeg i alle fall mener er bra. Vi håper at dette er noe som blir å vare, at ikke vi begynner med all den usikkerheten med videregående i Båtsfjord»

Gjennom utdanningsløpet utvikler mennesker psykologiske ressurser som bidrar til mestringsfølelse og mulighet for kontroll over eget liv. Utdanning påvirker dessuten yrkeskarrieren positivt og gjennom dette bedres levekår i det voksne liv.

Opplevelsen som ungdommen forteller om når det gjelder utdanning viser at kommunen har et forbedringspotensial når det gjelder den opplevde kvaliteten på tjenesten.

Fritidsaktiviteter

Det virker også som om ungdommen er fornøyd med aktivitetstilbudet som Båtsfjord har, spesielt med tanke på sportslige aktiviteter. En tilbakemelding fra et gjestebud var:

«Vi har det vi trenger og trives godt. Vi er ikke helt sikre på hva mer vi kunne hatt her eller blitt forbedret».

En annen tilbakemelding var:

«Vi mener vi har mange muligheter når det kommer til sport»

Innenfor sportslige aktiviteter blir det ramset opp ulike tilbud slik som crossfit, frisklivsgrupper, «hvilepuls»/spinning, ulike idretter arrangert av BSK, og det finnes to treningssenter. Det eneste spesifikke som blir nevnt savnet er Volleyball.

Ulike helsedeterminanter slik som fysisk aktivitet har stor betydning for folkehelsen. Det er store sosiale forskjeller i helseatferd, og disse forskjellene er en viktig forklaring på de sosiale forskjellene vi finner i helse.

Til tross for at ungdommen opplever at de har et bredt tilbud av sportslige aktiviteter, framkommer det av ungdommenes egen «ukeplan» at ingen hadde vært på en aktivitet den siste uken. Når det gjelder ungdomsdata-tall forteller den at det kun er 56% av ungdommen som oppgir at de trener minst en gang i uken. Dette er et lite paradoks da informantene i gjestebudene oppgir at de har alt de kunne tenke seg av aktiviteter. Til sammenlikning svarer 79% av ungdommen i Finnmark at de trener minst en gang i uken.

Prosjektgruppens betraktninger rundt fritidsaktivitetene er at det er en utfordring å få foreldrene til å engasjere seg i de organiserte treningene, og at det derfor er mangel på trenere innenfor flere idretter. Dette er uheldig da det i verste fall kan bidra til å begrense aktivitetstilbudet på stedet. I følge helsedirektoratet bruker 15-åringene mellom 30 og 40 timer på stillesittende aktiviteter på fritiden. Om vi ser dette i forhold til «ukeplanen» til ungdommen indikerer denne at ungdommene var relativt inaktiv. Etter skoletid ble mye tid brukt til å se serier, spille spill og slappe av med familie, kjæreste og/eller venner. Ungdommen opplyser at de ofte ser på serier og ut i fra måten de har svart på, antas det at dette er noe de gjør alene. Ungdommen opplyser at de har vært sammen med venner i snitt ca.

to ganger per uke og dette samsvarer med Ungdata-undersøkelsen hvor det fremkommer at 67% av ungdommen har vært hjemme med venner minst to ganger i løpet av uken.

Hvilke utfordringer har ungdommen i dag?

Psykisk helse

Prosjektgruppen ble utfordret av veileder til å gi et bilde av situasjonen til de unge i Båtsfjord i dag og temaet psykisk helse ble diskutert. Prosjektgruppen opplever at dette er et område hvor det er mange røde flagg for kommunen.

Psykiske lidelser er en viktig årsak til for tidlig død og den største årsaken til uførhet, sykefravær og nedsatt livskvalitet. De vanligste tilstandene er angst, depresjon og rusrelaterte lidelser. Psykiske lidelser er svært utbredt. Tall fra FHI viser at én av to vil rammes av en psykisk lidelse en eller flere ganger i løpet av livet. For å tydeliggjøre situasjonen Båtsfjord befinner seg i kan det nevnes at kommunelegen oppgir at 70% av sykemeldingene i kommunen er relatert til psykisk helse.

Når det gjelder vår målgruppe opplever prosjektgruppen at helsetilbudet og det forebyggende arbeidet i kommunen er lite tilfredsstillende. Skolehelsetjenesten trekkes fram, og det menes at man i en periode på vel ett år var uten helsesøster. Prosjektgruppen opplever at det er mange ungdommer som ikke blir sett og tilbudet hvor de har mulighet til å møte trygge, voksne mennesker anses for å være en mangelvare, dette begrunnes med manglende kapasitet hos de få ressurspersonene man allerede har. Når folkehelseinstituttet forklarer psykiske lidelser hos barn og unge trekker de blant annet fram viktigheten av sosial støtte og trygghet som noen av faktorene som kan ha en positiv påvirkning i forhold til psykiske lidelser.

Ungdata-tallene viser at 28% av ungdomsskoleelever er mye plaget av depressive symptomer. Sammenlikner vi med Finnmark fylke for øvrig svarer 16% det samme. Disse tallene viser at Båtsfjord har noen utfordringer når det gjelder psykisk helse og med tanke på at det også er 28% som opplever at de ikke har en fortrolig venn som man kan betro seg til, blir det enda viktigere at ungdommen har et tilbud hvor de får mulighet til å snakke med ressurspersoner ved behov.

Folkehelsearbeid er et ansvar for alle forvaltningsnivåer, men det er i første rekke kommunene som er pålagt ansvar for folkehelsearbeidet. Et lokalt folkehelsearbeid krever et sterkt lokalt engasjement med utgangspunkt i lokalsamfunnet og kommunestyret. Først når

lokalsamfunnet og kommunen eier utfordringene og utnytter mulighetsrommet som finnes lokalt, er det mulig å oppnå betydelige resultater.

Ettersom psykisk helse ikke var et tema som ungdommene ble spurt om i gjestebudet eller fokusgruppen har vi ikke noe særlig materiale fra ungdommen på dette. På bakgrunn av dette velger vi og ikke å fokusere videre på dette temaet i folkehelseprosjektet. Til tross for dette er det ingen tvil at folkehelseprosjektet har belyst et viktig fokusområde når det gjelder vår målgruppe.

Temakveld- Folkemøte 1.oktober 2018

Høsten 2018 ble det bestemt av FFK at prosjektgruppen skulle avholde et folkemøte hvor prosjektgruppen fikk ansvaret for planlegging og gjennomføring av dette. Dette var et bra initiativ fra FFK ettersom Båtsfjord er i gang med et skoleprosjekt hvor man skal bygge en ny skole. Dette ga oss ikke bare mulighet til å fortelle om status og veien videre for folkehelseprosjektet, men det ga oss også mulighet til skape medvirkning fra vår målgruppe i forhold til det nye skoleprosjektet; «en skole- en barnehage».

Båtsfjord kommune er i en fase hvor det er tenkt at man skal bygge en ny barne- og ungdomsskole på samme tomt som Båtsfjord skole ligger i dag. Skolen skal ha en egen avdeling for videregående skole og LOSA - Lokal Opplæring i Samarbeid med Arbeidslivet. Prosjektet skal også inneholde funksjoner som offentlig bibliotek, helsestasjon, pedagogisk psykologisk tjeneste og barnevernstjeneste, samt arealer for elever med spesialpedagogisk tilrettelegging. Videre skal det legges til rette for gode lokaler til kulturskole og andre kulturaktiviteter.

Den første oktober 2018 ble det invitert til et folkemøte som vi valgte å kalle for en temakveld. Dette var et bevisst valg da vi ønsket spesielt å nå ut til prosjektets målgruppe, i tillegg til resterende befolkning. Temakvelden opplevde prosjektgruppen som en suksess. Årsaken til dette mener vi kan tillegges arbeidet som prosjektgruppen la ned i forkant av temakvelden. Prosjektgruppen jobbet målrettet inn mot arrangementet hvor man ble enig om tema og gjennomføringen av kvelden og hvordan vi skulle nå ut til befolkningen, og da spesielt målgruppen for prosjektet. Invitasjonen til folkemøtet ble spredd på ungdomsrådet sin instagramkonto og på facebook, i tillegg gikk ungdomsrådet inn i klasserommene å fortalte om den forestående temakvelden.

Invitasjonen til temakvelden så slik ut:

Det var totalt 39 stykker som møtte opp på temakvelden og det var en god blanding mellom ungdomsskoleelever og vgs. elever. I tillegg var det noen voksne og en pensjonist. De fremmøtte fikk servert pizza og brus. Temakvelden ble åpent ved prosjektleder hvor man tok for seg prosjektet så langt og status per dags dato. Ungdomsrådet hadde på forhånd laget et innlegg som de la fram. Deres innlegg omhandlet blant annet deres ønsker for en framtidig møteplass og ungdomsklubben, hva ungdomsrådet skal være og hvilke aktiviteter som skjer i den nærmeste tiden. Etter innlegget ønsket prosjektgruppen snakke mer om møteplasser. Vi spurte informantene følgende: *Gode møter med folk, hvor skjer de?* Her fikk informantene mulighet til å besvare spørsmålet ved hjelp av mentimeter. Mentimeter er et enkelt responsverktøy som egner seg godt for å skape engasjement, og er en fin måte for å sikre medvirkning fra publikum. Dette fordi man enkelt kan besvare spørsmål, uten å måtte ta ordet i en stor forsamling. Vi fikk følgende tilbakemelding fikk vi fra deltakerne. Hver deltaker kunne føre opp tre steder;

Denne ordskyen viser hvor de frammøtte har de fleste gode sosiale møtene. De ordene som er størst, er de plassene som flest har besvart.

Etter denne spørsmålsrunden ga vi ordet til rådmannen som informerte om det nye skolebygget. Her fikk informantene god informasjon om selve bygget og hva det er tenkt å inneholde. Etter rådmannens innlegg spurte prosjektgruppen følgende spørsmål; *Hva må til for at bygget skal være en plass vi ønsker å møte andre?* Her fikk prosjektgruppen mange gode innspill på hva bygget burde inneholde og hvordan utformingen burde være.

Aktiviteter:

- Dansekurs
- Quiz
- Brettspill
- Kulturskoleinnslag
- Kino
- Organiserte aktiviteter
- **Tekniske løsninger og miljø:**
- Ladestasjoner
- Skikkelig sitteplasser
- Tilgang til internett
- Støydemping/mulighet for inndeling av lokalet

Tilbud:

- Servering av mat og drikke
- Automater (brus/snacks)
- Ryddig
- Utstyrs plass til utlån
- Låne innesko

Andre ønsker:

- Skille mellom aldersspenn fritid/skole
- Skille mellom matpausene for vgs. og de andre trinnene
- Variasjon i tilbudet ift. Ukedager og helger

Tilbakemeldingene fra ungdommen under folkemøtet var at det nye skolebygget ikke kan overta for ungdomsklubben, da ungdommene tenker at det vil bli for liten skille på skole og fritid. Det ble også foreslått en navnekonkurranse for dette skolebygget, noe som vil kunne bidra til å skape engasjement og opplevd medvirkning i befolkningen. Dette tiltaket sammen med de allerede nevnte tilbakemeldingene ble videresendt som en rapport til styringsgruppen for det nye skolebygget, slik at de på denne måten får verdifull innspill fra målgruppen 16-23 år.

Kommunikasjon

For prosjektgruppen er det viktig å gå fra medvirkning til opplevd medvirkning. Dette innebærer at vi opprettholder dialog med ungdommene og informerer de om hva som skjer med det videre arbeidet. Dette er veldig viktig og vi ser at vi i stor grad når ut til målgruppen når vi er på deres sosiale arenaer. I tillegg opplever prosjektgruppen at medvirkning skaper engasjement, noe som er essensielt for å kunne forbedre ungdommenes opplevelse av stedet i dag, men også i et langsiktig perspektiv.

Det at barn og unge deltar aktivt i planleggingen sammen med voksne, for eksempel gjennom ungdomsråd, er viktig for å lykkes med utviklingen av gode lokalsamfunn. Når barn og unge deltar, skaper det engasjement og ansvarsfølelse, og tiltakene treffer ungdommenes behov bedre.

Sikre et godt medvirkningsarbeid

Prosjektgruppen har samlet inn og analysert et stort datamateriale som har resultert i det vi opplever som en god forståelse for hvordan vår målgruppe trives på stedet i dag, hvilke utfordringer de har og hva de er fornøyd med. I medvirkningsarbeidet har vi gjort oss noen erfaringer som vi ønsker å utdype. Dette fordi vi mener at valg av metode må være gjennomtenkt ettersom en slik datainnsamling skal benyttes som kunnskapsgrunnlag for videre arbeid.

For at et slikt datamateriale skal kunne være et kunnskapsgrunnlag er det viktig at innsamlet data er gyldig og pålitelig. Dette innebærer at man måler det man har til hensikt å måle og at man ville fått de samme resultatene om man hadde gjentatt undersøkelsen. På bakgrunn av viktigheten ved dette vil vi gå litt dypere inn på de ulike metodene som ble brukt i prosjektet og hvilke «feller» som vi gikk i, ettersom det ligger mye læring i disse erfaringene.

Gjestebud som metode

Bruken av gjestebud som metode har vært lærerikt og vi har gjort oss erfaringer i hvordan man kan forbedre denne datainnsamlingsmetoden. Vår erfaring med gjestebud som datainnsamlingsmetode er at det stiller svært høye krav til både de som skal lage spørsmål og til de som takker ja til å være gjestebudvert.

Når det gjelder gjestebudvertene er det viktig at deltagerne registrerer all informasjon som framkommer under selve gjestebudet, men også at man sørger for at deltagerne har forstått og svarer på de konkrete spørsmålene, og at de følger opp tilbakemeldingene om disse oppleves som mangelfulle. På bakgrunn av dette vil det anbefales at man først innkaller gjestebudvertene til en gjennomgang av tema som skal diskuteres, slik at vertene får en forståelse for disse. Man kan i stor grad unngå misforståelser ved utformingen av undersøkelsesspørsmålene ved at de er presise og enkle å forstå. Dette er en nyttig erfaring å ta med seg videre.

For Båtsfjord kommune sin del har bruken av gjestebud som metode resultert i et snevrere datamateriale enn hva undersøkelsesspørsmålene skulle tilsi. Dette har medført at vi måtte gjennomføre et fokusgruppeintervju i tillegg. Dette fordi vi opplevde at tilbakemeldingene ikke ga fullstendige svar på deler av undersøkelsesspørsmålene. Materialet som gjestebudvertene fikk utlevert var utformet på en slik måte at flere underpunkter i de ulike

temaene «forsvant» i tilbakemeldingene. Her tar Båtsfjord kommune på seg ansvaret for dette ettersom vi valgte å dele undersøkelsesspørsmålene i «tema 1» og «tema 2», noe som har bidratt til at temaene ble for store og flere underspørsmål forsvant. På bakgrunn av dette er vår erfaring at det muligens vil være bedre å ha et sett spørsmål som skal besvares istedenfor vide temaer som skal diskuteres. Dette er en viktig læringsprosess i seg selv og man har fått erfaring i hvilke fallgruver som man bør være bevisst i utformingen av en slik medvirkningsmetode.

Utover dette har vi også hatt utfordringer med rekruttering og kommunikasjon med målgruppen, om dette skyldes alderen er uvisst. I tillegg har det tatt tid å oppnå kontakt med vertene og det har tatt tid å få innsamlet datamaterialet. På bakgrunn av dette oppleves gjestebud som metode som noe tidkrevende både i forkant og etter gjennomføringen av gjestebudene.

Alt i alt opplever prosjektgruppen at gjestebud som metode har vært en bra metode å benytte når man ønsker medvirkning som ikke er styrt av politikere eller andre i kommuneadministrasjonen.

Fokusgruppe som metode

Prosjektgruppen valgte som tidligere nevnt å ha en fokusgruppe i tillegg til gjestebud, ettersom vi opplevde at vi fremdeles hadde ubesvarte spørsmål, spesielt i forhold til temaet møteplasser. Det kom fem ungdommer fra 10. klasse og fokusgruppen var lagt opp til å besvare temaet møteplasser, stedsidentitet og kultur. Fokusgruppen vi hadde med disse elevene var veldig interessant og prosjektleder opplevde at vi fikk en god dialog og informantene var behjelpelig med å svare på de ulike oppgavene som ble presentert for dem.

Det kan argumenteres for at vår fokusgruppe på fem stykker var i minste laget og at vi således fikk færre meninger og liten debatt. Dette kan bidra til at vi fikk fram færre nyanser og preferanser. På bakgrunn av dette bør man velge ut deltagere som har ulik bakgrunn og ikke samle en vennegjeng, slik som det ble i vårt tilfelle, ettersom dette kan hindre gruppedynamikken og hemme responsen. Dette er et viktig element å huske på ved en framtidig bruk av fokusgruppe.

Temakveld som metode

Som et siste ledd i medvirkningsmetoder hadde vi temakvelden som alt i alt opplevdes som en meget god metode for medvirkning. Prosjektgruppen opplevde at det var et vellykket folkemøte, det var stort oppmøte og engasjerte ungdommer. Etersom dette er en medvirkningsmetode som vanligvis ikke fungerer på stedet, er det vanskelig å si noe om hvordan et nytt folkemøte vil engasjere, men prosjektgruppen har i hvert fall klart å skape stort nok engasjement til at dette var interessant for de som møtte opp. Suksessfaktorene for folkemøtet mener vi kan tilskrives målrettet arbeid inn mot ønsket målgruppe gjennom ungdomskordinator og et aktivt ungdomsråd. Denne erfaringen er noe som kommunen kan ta lærdom fra i forhold til hvordan man skal utforme budskapet for at det skal treffe målgruppen/innbyggerne.

Oppsummert kan man si at Båtsfjord kommunes erfaring fra folkehelseprosjektet viser at det er viktig å bruke tid på utformingen av den kvalitative metoden som skal benyttes slik at man veier fordelene og ulempene ved de ulike datainnsamlingsmetodene opp mot hverandre. Gjennom prosjektet er vår erfaring at man må bruke tid på forarbeidet ved valgte metode og på måten man kommuniserer ut ønske om medvirkning fra målgruppen/innbyggerne.

Fra kunnskap til handling

Med bakgrunn i folkehelseprosjektet har utfordringene og ungdommenes opplevelse av Båtsfjord blitt synliggjort gjennom gjestebudet, fokusgruppen og temakveld.

Et av delmålene i prosjektet er å legge grunnlag for konkrete tiltak i samsvar med lokale folkehelseutfordringer. Med dette som utgangspunkt har vi utformet noen tiltak som er ment for å bedre hverdagen for ungdommen i Båtsfjord, både i et kortsiktig, men også i et langsiktig perspektiv. For at Båtsfjord i framtiden skal kunne bli en attraktiv plass å bosette seg for ungdommen er det noen tiltak som må gjøres i forhold til de utfordringene som ungdommen opplever stedet har.

Utdanning

Det er slik at Båtsfjord kommune må ta grep for å stimulere ungdom til å velge utdanninger som gjør at de har mulighet til å få seg jobb i Båtsfjord. I dagens globale marked er det stor konkurranse om å tiltrekke seg kompetanse og derfor stiller det høye krav til små kommuner i Finnmark for å være attraktiv i forhold til dette.

En mulig løsning for å møte denne konkurransen innebærer derfor å stimulere Båtsfjord-ungdom til å fullføre videregående skole og stimulere dem til å velge utdanninger som Båtsfjord har behov for, slik at de kan vende hjem til Båtsfjord etter endt utdanning. På bakgrunn av dette vil et tiltak for å møte denne utfordringen være å opprette en dialog/rekrutteringsgruppe med kommune, ungdom(s)råd) og privat næringsliv for å nå ut til de som går/skal begynne på videregående og høyere utdanning. På denne måten vil man oppnå en dialog med berørte parter og man kan synliggjøre ovenfor ungdommen hvilke jobber som er aktuelle for kommunen og næringslivet i fremtiden. Et virkemiddel kan være et økt tilbud om kompetanseheving for å tiltrekke seg kompetanse. Et slikt tiltak vil kunne bidra til økt bostabilitet og sikre framtidige utfordringer innenfor kritiske yrkesgrupper.

Denne måten å få økt kompetanse til stedet anses å kunne skape bostabilitet i større grad enn om man rekrutterer utenfra. Dette kan begrunnes i tilbakemeldingene fra respondentene hvor det viser seg at faktorene som skaper trivsel i lokalsamfunnet er venner, familie, sosialt nettverk etc. Disse trivselsfaktorene er viktige elementer som bidrar til å gjøre Båtsfjord attraktiv for de ungdommene som har tilhørighet til stedet og noe som Båtsfjord må utnytte på best mulig måte.

Det andre tiltaket, som ikke er gjensidig utelukkende, er å forbedre og intensivere rekrutteringen av lærere/sykepleiere. Konkret innebærer dette å synliggjøre kommunen ovenfor nyutdannede ved f.eks. å være på UITs næringslivsdager, bruke Finn og Nav, i tillegg til jobbNorge når man lyser ut stillinger, dette for å nå ut til flere mennesker.

Møteplasser for ungdommen/ungdomsklubben

Når det gjelder møteplasser for ungdommen bør man invitere ungdomsrådet i Båtsfjord og kommunen til et samarbeidsmøte for å få fram forslag til tiltak slik at ungdomsklubben blir en attraktiv møteplass for hele ungdomsmiljøet. Ungdomsrådet bør ha fokus på innhold ved å initiere ulike aktiviteter, også utendørsaktiviteter. Årets ungdomsdata-tall viser at Båtsfjord-

ungdommen opplever blant annet ensomhet, mangel på en fortrolig venn, og psykiske helseplager. Denne informasjonen kan for eksempel brukes som et grunnlag for ungdomsrådet ved utforming av ulike aktiviteter ettersom dette går direkte på ungdommens konkrete utfordringer i Båtsfjord. Dette er viktig for å skape engasjement blant ungdommen, og et bredt spekter av aktiviteter vil kunne tiltrekke de som også vanligvis ikke bruker å gå på ungdomsklubb. I tillegg er det viktig å presisere at det bør tas hensyn til kostnadene ved utforming av aktiviteter slik at ingen blir ekskludert av økonomiske årsaker.

Bolig

Når det gjelder den negative praten om boligtilbudet som ungdommene anser som en mangelvare, kan man på nettsidene til Båtsfjord kommune henviser til Facebook hvor det finnes en side for boliger til salgs/leie i Båtsfjord kalt «Båtsfjord boligmarked». På denne siden kan kommunen selv også annonsere når det finnes ledige kommunale boliger. I tillegg bør kommunens hjemmeside være oppdatert i forhold til informasjon om tilgjengelige tomter. Utover dette bør det være en boligsosial plan som er oppdatert, herunder bør man vurdere om man skal kartlegge etterspørsel og behov for boliger, regulere ny områder for boligtomter og gjøre en vurdering for om det skal være et kommunalt ansvar for å kunne tilby utleieleiligheter.

Fritidsaktiviteter

Når det gjelder fritidsaktivitetene oppleves disse som tilfredsstillende, men ettersom det er relativt få ungdommer som trener fast, kan dette ha sammenheng med organiseringen rundt treningene. Båtsfjord Sportsklubb (BSK) jobber kontinuerlig med trenersituasjonen for de ulike aktivitetene, men trenere er en mangelvare. I tillegg er det mange som har utenlandsk opprinnelse og det er derfor viktig å prøve å nå ut til disse med for eksempel tilbud om kursing for å bidra til at flere engasjerer seg. Utover dette kan man i større grad prøve å involvere foreldre ved at man dreier rollen fra trener til aktivitør. Dette kan bidra til at terskelen blir lavere for å engasjere seg som forelder, samt at det kan bli lettere for ungdommen å ta del i den organiserte idretten om man har en voksen person til stedet for igangsetting da dette skaper mer struktur på den organiserte treningen.

Fokus på ungdomsidrett kan styrkes gjennom premiering av de som lykkes med rekruttering av ungdommer. I tillegg kan man ha utstyr til utlån for de som ønsker å prøve nye aktiviteter. Dette kan være et viktig tiltak for å sikre at det ikke er økonomiske årsaker som hindrer

ungdommene til å benytte seg av ulike fritidsaktivitetene. Et tiltak som allerede har blitt gjort i regi av BSK og FAU (foreldrerådets arbeidsutvalg) er byttedag av vinterutstyr. Dette er et viktig tiltak som bør bli videreført som en årlig begivenhet.

Frivillighet er folkehelse

Noe som også har kommet fram under prosjektgruppens møter er temaet frivillighet.

Prosjektgruppen opplever frivilligheten innenfor mange foreninger er en mangelvare, noe som også vises på de organiserte treningene i regi av BSK.

Frivilligheten er en utfordring som vi mener det bør gjøres noe med, slik at man får opprettholdt et bredt tilbud til befolkningen i lokalsamfunnet. Frivillige organisasjoner tilbyr et fellesskap, en arena for mestring og en mulighet til å utvide eget nettverk. Engasjement er kjernen i frivillighet og viktig å dyrke, ta vare på og gi utløp for. Kommunen har en sentral rolle i arbeidet med å stimulere det frivillige engasjementet lokalt. Et godt samarbeid mellom frivillighet og kommune er et viktig bidrag for å skape levende lokalsamfunn.

Prosjektgruppen innehar ikke noe informasjon som tilsier at det finnes et felles tankesett i administrasjonen på hvordan man forholder seg til de frivillige, og ut i fra dette kan det bety at kommunen ikke har en bevisst frivilligstrategi. Prosjektgruppen har derfor skissert mulige tiltak for å øke frivilligheten i Båtsfjord. Vi mener at Frivilligsentralen bør synliggjøre hva de ulike foreningene gjør og hva deres hovedutfordring er i forhold til frivillighet. En slik beskrivelse på Frivilligsentralens hjemmeside vil kunne være en portal hvor foreningene kan markedsføre seg selv og deres behov, samt at lokalbefolkningen kan få bedre oversikt over hva som finnes av foreninger og hva de trenger av frivillighet.

Folkehelse

Formålet med folkehelseloven er å: «bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder utjevner sosiale helseforskjeller. Loven skal sikre at kommuner, fylkeskommuner og statlige helsemyndigheter setter i verk tiltak og samordner sin virksomhet i folkehelsearbeidet på en forsvarlig måte. Loven skal legge til rette for et langsiktig og systematisk folkehelsearbeid». «Samfunnsutvikling som fremmer folkehelse» tydeliggjør at målet med loven er, gjennom en bred samfunnsmessig tilnærming, å gjøre noe med de ulike påvirkningsfaktorene i samfunnet som kan ha innvirkning på folkehelsen. På bakgrunn av dette har prosjektgruppen kommet med forslag til tiltak som vi mener er viktig i forhold til

samfunnsutviklingen som fremmer folkehelsen i kommunen. Vi mener derfor at det er rom for en bedre integrering av folkehelse i alle kommunale planer.

Det er viktig at folkehelsearbeidet følges opp videre av kommunen også etter dette prosjektet er avsluttet. Selv om det ikke er lovpålagt at kommunen skal ha en egen folkehelsekoordinator, mener prosjektgruppen at det er vanskelig å følge opp kommunens ansvar på dette området uten en pådriver. Man foreslår derfor at det enten opprettes en egen stilling, eventuelt at ansvaret tillegges en eksisterende stilling. Stillingen bør ligge til kommuneadministrasjonen, da folkehelsearbeid er overordnet alt arbeid i en kommune, med et særlig fokus på kommunal planlegging. Et annet tiltak kan være opplæring/kursing av planleggere på folkehelseområdet.

Implementering i plan

Folkehelseloven og plan- og bygningsloven (2008) har tydelige koblinger. Pbl §1.1 fremgår det at «Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner» og ifølge §3-1f. skal den også «fremme befolkningens helse og motvirke sosiale helseforskjeller, samt bidra til å forebygge kriminalitet». Dette innebærer at det systematiske folkehelsearbeidet skal tas i bruk i planlegging både i kommuneplanenes arealdel og samfunnsdel. Disse bør i tillegg henge tydeligere sammen gjennom arealstrategi. Folkehelse er et godt eksempel på at samfunnsplanleggingen og arealplanleggingen må være godt koblet sammen. Hvor i kommunen/lokalsamfunnet en plasserer et tiltak kan ha avgjørende betydning for om tiltaket treffer eller ikke.

Revidert planstrategi

Våren 2018 har Båtsfjord kommune revidert planstrategien og i den forbindelse har prosjektgruppen hatt en god dialog med kommunens planlegger. Dette har vært svært positivt for vårt prosjekt da ungdommenes utfordringer har blitt synliggjort i planstrategidokumentet.

I revidert planstrategi framkommer det at dagens ungdomsklubb ikke er tilfredsstillende samt at ungdommene ikke opplever at det finnes andre aktuelle møteplasser for dem. Botilbudet blir trukket fram som en mulig mangelvare basert på tilbakemeldingene fra vår målgruppe. Utdanningstilbudet blir nevnt i planstrategien hvor sykefravær og vikarbruk blir trukket fram

som mulig årsaker til elevenes oppfatning av kvaliteten. Utfordringene rundt temaene fritidsaktiviteter og psykisk helse har også blitt nevnt i planstrategien. De viktigste temaene som folkehelseprosjektet har tatt for seg er dermed blitt tatt med videre inn i planstrategien. Prosjektgruppen mener at dette er veldig positivt og viser at medvirkningen som har blitt gjort i forbindelse med folkehelseprosjektet har hatt en positiv effekt inn i kommunens planlegging.

Høsten 2018 har kommunen vedtatt at man skal rullere kommuneplanens samfunnsdel med sikte på endelig vedtak i slutten av 2019, og dette vil være et langsiktig styringsverktøy for kommunen (vedlegg 3). Temaene utdanning, næringsliv, bolig, møteplasser/ungdomsklubb og fritidsaktiviteter har vist at ungdommene opplever at stedet har et forbedringspotensial når det gjelder å fremstå som attraktivt, og på bakgrunn av medvirkningsarbeidet har vi skissert mulige tiltak nettopp for at ungdommen skal oppleve økt trivsel og livskvalitet, noe som igjen vil forbedre attraktiviteten innfor vår målgruppe.

Forslag til tiltak- oppsummert

Møteplasser/ungdomsklubb:

- ✓ Ungdomsrådet har bestemt seg for å løfte saken om «bridge»-rommet i kultur og oppvekststyret.
- ✓ Opprettholde dagens engasjement gjennom flere aktiviteter, arrangement og langsiktig planlegging.

Utdanning:

- ✓ Opprette en dialog/rekrutteringsgruppe med kommune, ungdom(s)råd) og privat næringsliv for å nå ut til de som går/skal begynne på videregående og høyere utdanning. På denne måten vil man oppnå en dialog med berørte parter og man kan synliggjøre ovenfor ungdommen hvilke jobber som er aktuelle for kommunen og næringslivet i fremtiden.
- ✓ Benytte seg av kompetanseheving for å tiltrekke seg kompetanse. Personlig oppfølging opp mot de som har reist vekk for å studere.
- ✓ Forbedre og intensivere rekrutteringen av mennesker som innehar kompetanse kommunen trenger. Konkret innebærer dette å synliggjøre at kommunen satser på kompetanseheving ovenfor nyutdannede ved f.eks. å være på UITs næringslivsdager,

bruke Finn og Nav, i tillegg til jobbNorge når man lyser ut stillinger, dette for å nå ut til flere mennesker.

Bolig:

- ✓ Regulere nye områder for boligtomter
- ✓ Jevnlig oppdatering av boligsosial plan og ta denne aktivt i bruk
- ✓ Kartlegge etterspørsel og behov for boliger
- ✓ Vurdering om det være et kommunalt ansvar å kunne tilby utleieleiligheter
- ✓ Bruke hjemmeside og sosiale media mer aktivt

Fritidsaktiviteter i regi av frivillige lag og foreninger:

- ✓ Større fokus på kursing slik at man får engasjert flere trenere, samt større fokus på ungdomsidrett gjennom premiering av rekruttering av målgruppen.
- ✓ Involvere foreldre gjennom budskapet; man trenger ikke være trener for å få ungdommen aktivisert- ungdommen trenger tilstedeværelse av voksne for igangsetting og struktur. Således blir det en dreining fra trener til aktivitør/motivator
- ✓ Utstyr til utlån for de som ønsker å prøve nye aktiviteter. Årlig byttedag av utstyr. Dette kan være et viktig tiltak for å sikre at det ikke er økonomiske årsaker som hindrer ungdommene til å benytte seg av ulike fritidsaktivitetene.
- ✓ Tak på egenandel.

Fokus på frivillighet gjennom Båtsfjord kommune:

- ✓ Legge føringer på midler som blir tildelt de ulike organisasjonene/foreningene slik at dette blir en naturlig del av driften. Det vil si at uttalte mål nedtegnes slik at det blir et krav.

Fokus på frivillighet gjennom Båtsfjord Frivilligsentral:

- ✓ Tydelig beskrivelse på Frivilligsentralens hjemmeside i forhold til hva de ulike foreningene gjør og hva deres utfordringer er i forhold til frivillighet (Stillingsbeskrivelse Nav for frivillighet)
- ✓ Opprettelse av en frivillighets «pool»

Folkehelse:

- ✓ Sikre at det finnes kompetanse på folkehelse i kommunen
 - Egen folkehelsekoordinator/funksjon
 - Kurs i folkehelsearbeid
- ✓ Innspill til planstrategi 2020 – hvilke planer bør revideres/utarbeides/rulleres?
 - Boligsosial plan- revideres
 - Rekrutteringsplan- utarbeides
 - Folkehelseplan/temaplan psykisk helse- utarbeides
- ✓ Innspill til arealdelen
 - Behov for boligarealer

Vedlegg 1- Gjestebud datamaterialet

Samlet svar fra gjestebudvertene

Gjestebud 1

Personer som har flyttet og studerer borte
4 deltagere – alle jenter

Trivsel

Hva betyr trivsel for deg?

Hvilke assosiasjoner får du når du hører ordet?

- Lykke
- Trygt
- sosialt nettverk, venner, familie
- Kulturtilbud; Kino, konserter, teater
- Student rabatt/ungdomsrabatter
- Nærhet til naturen

Tema 1 – Miljø og aktiviteter i Båtsfjord

Med **miljø** menes f.eks. fysisk utforming, grønt områder/turområder, trygghet osv. **Aktiviteter** kan være kultur – og fritidsaktiviteter, tilgang på sosiale møteplasser osv.

- Hva er bra og hva kan forbedres?

Nærhet til naturen. Bra turløyper, lysløype.

Jakt og fiske, fine hytteområder.

Fysisk utforming: Trygt med de nye fortauene, med tanke på barn.

Lav kriminalitet.

Bra tilgang på sosiale møteplasser for alle (Båtsfjord Brygge, Bakeriet, Varme og Bad sin damenes aften osv.)

Mangler frivillige til å holde klubben åpen? Lokalet til klubben er ikke koselig.

Gode idrettstilbud og fritidsaktiviteter, ønsker mer fokus på eldre.
Fine kulturtilbud for unge gjennom kulturskolen.

Ønsker en hundepark, stort inngjerdet område (omså todelt, en til store og en til små) der hunder kan springe fritt.

Tema 2 – Utdanning/arbeidsmuligheter og boforhold i Båtsfjord

Mulighetene for utdannelse, relevante arbeidsplasser og tilgang på bolig

- Den private videregående er bra, men burde utvide tilbudet.
LOSA: Yrkesfag og flere praksisplasser for lærlinger.

- UiTs mulighet for utdanning in Finnmark er viktig.

- Jobbtilbud etter ferdig utdanning

- Arbeid som gir mulighet videreutdanning, med lønnet permisjon. NB! er en stor motivasjon for å flytte tilbake.

Dårlig med jobb for sykepleiere. Tenke fremsiktig med lokale med tilknytning i plassen. Få til en overlappning med unge sykepleiere, som trer inn i full stilling før de eldre pensjoneres.

Eldre sykepleiere som er pensjonert(eller snart skal pensjonere seg) jobber enda fulltid (?)

- Heller ansett yngre, og bruk eldre som tilkallingsvikarer.

-Tok kontakt med ordfører, ble fortalt at det var full dekning på sykepleiere, men i realiteten er det ikke slikt.

Finnes alt for lite leiligheter og hus i Båtsfjord.

- Kommunen burde investere i å bygge ut leiligheter og hus til utleie, inntekter av leie nedbetaler slike lån.

- Viktig med riktig byplanlegging.

- Vi må ha boplass for å kunne flytte hjem!

NB! Bedrifter burde bli flinkere til å huke tak i (headhunte) studenter og føre en dialog eller gi tilbud. Vise interesse og vise at de vil satse på ungdommen.

Vi har alle hørt Geir og andre si: «Vi vil ha ungdommen hjem»

- Men finnes det egentlig arbeidsplasser til oss?!

Hvordan ser framtidens Båtsfjord ut?

Hva er positivt og bør beholdes, hva behøver endring f.eks.

Usikkerhet.

Slik som Båtsfjord kommune har blitt drevet de siste 10 årene, har ikke mye skjedd. Ting er ikke helt på stell i kommunen?

Private aktører og bedrifter får det bra til.

Bra innenfor idrett.

Frivillighet innenfor kulturelle arrangement mangler litt.

Politisk er det for mye krangling, det å være uenig virker å være en prinsipp sak. For personlig?

Gjestebud 2

Personer i arbeid

7 deltagere – 6 jenter og 1 gutt

Trivsel

Hva betyr trivsel for deg?

Hvilke assosiasjoner får du når du hører ordet?

Tilhørighet, godt miljø, venner, familie, trygghet
Hyggelig at en vet hvem de fleste er på en slik liten plass som Båtsfjord – å kunne gå langs gata å møte på smilende ansikter og kanskje stoppe og ta en prat.

Tema 1 – Miljø og aktiviteter i Båtsfjord

Med **miljø** menes f.eks. fysisk utforming, grønt områder/turområder, trygghet osv. **Aktiviteter** kan være kultur – og fritidsaktiviteter, tilgang på sosiale møteplasser osv.

- Hva er bra og hva kan forbedres?

Vi synes at vi har greit med tilbud her i Båtsfjord og bruker flere av dem. Vi har det vi trenger og trives godt. Vi er ikke helt sikre på hva mer vi kunne hatt her eller blitt forbedret. Som sagt så er vi ganske tilfreds med det som tilbys av tilbud her. Men man kan jo alltid ha en spørreundersøkelse eller liknende for å finne ut om hva dagens unge mener ville økt trivselen og ført til mer sosialt samvær.

Tema 2 – Utdanning/arbeidsmuligheter og boforhold i Båtsfjord

Mulighetene for utdanning, relevante arbeidsplasser og tilgang på bolig

Flere av oss ønsker å ta en utdanning som gir oss muligheten til å vende tilbake til Båtsfjord for å jobbe i fremtida. Vi trives svært godt her og utelukker ikke sjansene for at vi ønsker å bosette oss her i fremtida. Forhåpentligvis vil kommunen klare å opprettholde den videregående skolen som står på spill år etter år. Vi mener den kan være avgjørende med tanke på at ungdommene kanskje blir sendt bort til andre plasser enda tidligere og velger å bli der i stede for å komme tilbake til Båtsfjord.

Boliger tilgjengelig for tilbakevennende Båtsfjordinger eller nykommere til kommunen er helt avgjørende om man skal bosette seg her. Om det blir sånn at mange ønsker å komme tilbake eller flytte som ny til Båtsfjord så er det utrolig viktig at det er boliger tilgjengelig. Kanskje kan ha litt mer fokus på dette i årene som kommer innad i kommunen? Flere av oss (deltakerne på denne

undersøkelsen) vurderer definitivt å flytte tilbake etter fullført utdanning, men da må vi jo ha en plass vi kan bo.

Hvordan ser framtidens Båtsfjord ut?

Hva er positivt og bør beholdes, hva behøver endring f.eks.

Forhåpentligvis holder folketallet seg stabilt samtidig som det er nok arbeidsplasser i fremtida.

Vi håper alle sammen på at fritidstilbudene beholdes og at det vil bli nok boliger for oss som ønsker å flytte tilbake til Båtsfjord når vi er ferdig utdannet.

Gjestebud 3

Personer som har flyttet og studerer borte

6 deltagere – 3 jenter og 3 gutter

Trivsel

Hva betyr trivsel for deg?

Hvilke assosiasjoner får du når du hører ordet?

- Være fornøyd med livet.
- Ha valgmuligheter og variasjon ift. arbeid, utdanning og fritidsaktiviteter på hjemmeplassen.
- Muligheten til å fylle hverdagen sin med noe som er ønskelig og samtidig meningsfylt.

Tema 1 – Miljø og aktiviteter i Båtsfjord

Med **miljø** menes f.eks. fysisk utforming, grønt områder/turområder, trygghet osv. **Aktiviteter** kan være kultur – og fritidsaktiviteter, tilgang på sosiale møteplasser osv.

- *Hva er bra og hva kan forbedres?*

Hva er bra?

Det er flere elementer som er bra med miljøet og aktivitetene som er tilgjengelige i Båtsfjord. Når det gjelder ulike former for fysisk aktivitet er det muligheter for å delta i crossfit, frisklivsgrupper, «hvilepuls»/spinning, ulike idretter arrangert av BSK, og det finnes 2 treningssenter. Det er også muligheter for fysisk aktivitet i lysløype og naturområder. Dette er tilgjengelig for folk i alle aldersgrupper og uansett aktivitetsnivå.

Båtsfjord tilbyr blant annet arrangementer som «Båtsfjord i fest», «Ordofjellrenne» og «Skikarusell». I tillegg er det muligheter for å melde seg inn i kulturskole, kor og bruke «musikkbingen».

Det er flere plasser som er tilrettelagt for sosiale sammenhenger, deriblant Ungdomsklubben, Brygga, Bakeriet, Gatekjøkkenet, Hamna og Skuta. Når det gjelder trygghet i Båtsfjord finnes det et aktivt ungdomsråd og politi.

Hva kan forbedres?

Det oppleves som utfordrende å delta i ulike arrangerte aktiviteter i Båtsfjord, spesielt som «ny» i Båtsfjord. Reklamering og tilgjengelig informasjon om aktivitetene kunne ha vært bedre. Det er også ønskelig med en større kulturskole og reduksjon av ventelistene. Generell informasjon angående helsetilbudene i Båtsfjord bør presiseres, spesielt ift. hvem som kan kontaktes og tidspunkt for kontakt.

Utelivet i Båtsfjord oppleves som fattig, spesielt med tanke på at det bare er en

uteplass. I tillegg kunne det ha vært ønskelig med flere arrangementer som f. eks. quiz og sparkiade.

Tema 2 – Utdanning/arbeidsmuligheter og boforhold i Båtsfjord

Mulighetene for utdanning, relevante arbeidsplasser og tilgang på bolig

Mulighetene for utdanning

Båtsfjord tilbyr et variert utdanningstilbud som oppfattes som over forventet for en slik liten kommune. Det finnes barnehager, grunnskole og et privat videregående skole. Likevel er kvaliteten på utdanningene dårlig, spesielt på ungdomskolen og videregående skole. Dette skyldes mulig pga. flere ufaglærte lærere.

Relevante arbeidsplasser

Det finnes flere relevante arbeidsplasser i Båtsfjord ift. egen utdanning. Likevel oppfattes det som at Båtsfjord kommune mangler initiativ til å ivareta de som flytter for å ta høyere utdanning. Dette medfører at færre ønsker å flytte tilbake til Båtsfjord, selv om arbeidsmulighetene er tilstedet.

Tilgang på bolig

Det er gode boligpriser i Båtsfjord. Likevel er det få tilgjengelige boliger og leietilbudene er dårlige, men noen private utleiere finnes. Det finnes flere tomter som kunne ha blitt tatt i bruk. I tillegg er det flere gamle hus som bør bli pusset opp.

Hvordan ser framtidens Båtsfjord ut?

Hva er positivt og bør beholdes, hva behøver endring f.eks.

Hva er positivt og bør beholdes?

Næringslivet i Båtsfjord kommune er i vekst og tar stadig initiativ til å gjøre endringer og finne på nye løsninger. Det er flere enkeltindivider i kommunen som viser engasjement og positiv holdning til livet i Båtsfjord, noe som gjør det lettere å trives i Båtsfjord.

Hva behøver endring?

Selv om en viser engasjement og foreslår endringer i Båtsfjord, kan det være vanskelig å sette i gang tiltakene i praksis. Det oppfattes som at næringslivet tar mye av ansvaret for endringene i Båtsfjord, dermed kunne kommunen også ta mer ansvar. Utdanningstilbudene i Båtsfjord bør forbedres og utvides, spesielt i videregående skole. Det er også ønskelig med flere utdannede og engasjerte lærere på skolene.

Hvordan ser framtidens Båtsfjord ut?

- Økt folketall
- Flere arbeidsplasser og boliger.
- Variert fiskeriindustri
- Utvidet helsesektor

Gjestebud 4

Lærlinger

5 deltagere - 4 gutter og 1 jente

Trivsel

Hva betyr trivsel for deg?

Hvilke assosiasjoner får du når du hører ordet?

At man har venner her.
Ingen assosiasjoner.

Tema 1 – Miljø og aktiviteter i Båtsfjord

Med **miljø** menes f.eks. fysisk utforming, grønt områder/turområder, trygghet osv. **Aktiviteter** kan være kultur – og fritidsaktiviteter, tilgang på sosiale møteplasser osv.

- Hva er bra og hva kan forbedres?

Det er flott med ungdomsklubb, men den bør satses mer på. En gang i måneden er ikke nok. Også supert at vi har kino, bibliotek, brygga, havna og BSK.

Ting vi trenger: Pokèstop, peppes og volleyball

Tema 2 – Utdanning/arbeidsmuligheter og boforhold i Båtsfjord

Mulighetene for utdanning, relevante arbeidsplasser og tilgang på bolig

Det er synd at man må flytte hvis man skal gå videre på skole. Det er også for lite skoleplasser på losa.

Dersom man kommer hit for å gå på skole er det lite boplasser utenom privat.

Hvordan ser framtidens Båtsfjord ut?

Hva er positivt og bør beholdes, hva behøver endring f.eks.

Positivt: Bunker oil, fiskebruk og biblioteket

Negativt: Ordføreren, for lite lærlingplasser, crossbanen må komme tilbake og paintball eller lasertag ville vært flott.

Gjestebud 5

Videregående skole

5 deltagere – alle jenter

Trivsel

Hva betyr trivsel for deg?

Hvilke assosiasjoner får du når du hører ordet?

Trivsel for oss betyr at en har det bra og har gode folk rundt seg som gjør at en trives der en bor. Det betyr at du liker der du er og at du trives med folkene rundt deg og miljøet rundt deg. Assosiasjonene vi får med ordet trivsel er at du har det bra og liker deg hvor enn du er. At du har det bra. Kanskje du har gode venner som gjør at du trives enda bedre. Du liker rett og slett hvor/hvordan du har det der du er.

Tema 1 – Miljø og aktiviteter i Båtsfjord

Med **miljø** menes f.eks. fysisk utforming, grønt områder/turområder, trygghet osv. **Aktiviteter** kan være kultur – og fritidsaktiviteter, tilgang på sosiale møteplasser osv.

- Hva er bra og hva kan forbedres?

Det som er bra med Båtsfjord er at vi har en ungdomsklubb hvor ungdommer kan møtes og være sosial. Vi har også tilgang til basseng og andre aktiviteter (mange ulike sporter å gå på). Båtsfjord er jo også en veldig liten plass, dermed føles det som en veldig trygg plass. Vi har også mange fine turområder, for eksempel kan en gå til lykten, det er utrolig fint område med fin natur rundt. Det eneste vi mener kunne vært gøy og hatt hær i Båtsfjord er båndball, mange ungdommer ønsker denne aktiviteten men vi har dessverre ikke dette hær.

Tema 2 – Utdanning/arbeidsmuligheter og boforhold i Båtsfjord

Mulighetene for utdanning, relevante arbeidsplasser og tilgang på bolig

I Båtsfjord har vi tre skoler, barneskolen, ungdomskolen og videregående. I de aller fleste år har skolegang (videregående) hjemme i Båtsfjord vært usikker. Mange har dermed vært nødt til og flytte bort. Noen år er det videregående mens andre år er det usikkert. Vi har nå en kristen privat videregående skole, noe som jeg i allefall mener er bra. Vi håper at dette er noe som blir å vare, at ikke vi begynner med all den usikkerheten med videregående i Båtsfjord. Når det kommer til barneskolen og ungdomskolen er det ingen problem for de er vi sikre på at ikke vil forsvinne.

Vi har mange ulike bedrifter i Båtsfjord, og noen må jo jobbe innen de ulike bedriftene. Dermed er det også mange arbeidsplasser. Vi har mange ulike yrker en kan jobbe med, lege, sykepleier, butikkmedarbeider, jobbe på fiskebruk osv. Det er dermed også mange muligheter for at om noen som nå bor her, men må flytte pga høyere utdanning kan komme tilbake til Båtsfjord og jobbe som yrket de har utdannet seg i. Noe som er veldig positivt.

Vi syntes det er veldig fint og bo i Båtsfjord, og mener at boforholdene hær er gode. Det eneste vi mener er et lite problem her er at vi mener det er altfor lite leiligheter til leie. Om noen har planer om å flytte til Båtsfjord ville det vært lettere om vi hadde hatt flere leiligheter og leie ut slik at det ble flere muligheter for de som ønsker og bo hær.

Hvordan ser framtidens Båtsfjord ut?

Hva er positivt og bør beholdes, hva behøver endring f.eks.

- Vi mener vi har mange muligheter når det kommer til sport, men vi synes det er for lite arrangement eller møtesteder for ungdom. I helgene er det ungdomsklubben, men det er den eneste møteplassen for ungdom, å den er ikke tilgjengelig hele tiden. Å vi mener at andre plasser, som for eksempel Vardø, har de mange morsomme «ball». De har valentinsball, juleball, halloweenball, black and white ball og neon ball. Dette er noe som er veldig morsomt for ungdom, mens vi i Båtsfjord får dessverre bare lov til å ha et ball, juleball.

FOLKEHELSE I BÅTSFJORD

*Oversikt over helsetilstand og
påvirkningsfaktorer*

Oppsummering

Befolkningssammensetning

Båtsfjord kommune har hatt en positiv vekst i folketall de siste årene. Mye av dette kan skyldes økt innvandring. Båtsfjord er den kommunen i Finnmark med høyest andel innvandrere og det har vært en økning på 11 % de siste fem årene. De fleste kommer fra Litauen og Polen.

Helsetilstand

Kommunen skiller seg ikke så mye fra fylket når det gjelder helsetilstand. Den er generelt lavere enn landet som helhet på alle faktorer. Fra 2010 var det en kraftig økning i antall tilfeller av hjerte – og karsykdommer som omfatter hjerteinfarkt, hjertekrampe (angina pectoris), hjertesvikt, hjerneslag og andre sykdommer i hjerte og blodårer. Denne er fra 2014 på vei nedover og ligger nå på samme nivå som fylket. Men fortsatt en god del høyere enn på landsbasis. Andre faktorer som betegner helsetilstanden i en befolkning er andelen med overvekt, diabetes type 2 og muskel/skjelettlidelser. Hvor kommunen ligger betydelig lavere enn landet som helhet.

Skader/ulykker

Båtsfjord ligger lavere enn både landet og fylket når det gjelder skader behandlet på sykehus. Man må også ta høyde for at Båtsfjord har egen akuttstue for behandling av skader som kan være en forklaring på noe lavere tall. Kommunen hadde 04.10.2016 tilsyn fra fylkesmannen hvor det ble avdekt mangler i beredskapen. Kommunen har ikke en ROS-analyse (risiko- og sårbarhetsanalyse) som er i tråd med minimumskravene til forskriften om kommunal beredskapsplikt, og beredskapsplanen er ikke blitt revidert siden 2013.

Oppvekst – og levekårsforhold

Båtsfjord kommune har en del utfordringer ifht. oppvekstforhold. Det har lenge vært kjent at Finnmark har en lavere andel med høyere utdanning hvis man sammenligner med resten av landet. Det kan ha en sammenheng med at frafallet i videregående skole er dobbelt så høyt enn landet som helhet. Den mangfoldige befolkningen gjør at kommunen gjør det godt i engelsk, men også at man har mange med særskilt norsk undervisning. Andelen uføretrygdede og personer som mottar sosialhjelp er høyere enn i fylket, men det er lavere andel legemeldt sykefravær.

Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø

Innenfor kjemisk og biologisk miljø har man noen avvik ifht vannkvalitet som arbeides med. De fleste radonmålingene er innenfor anbefalt område, men også her arbeides det med tiltak på stedene hvor målingene er for høye. Det finnes en del lag/foreninger og kulturtilbud i kommunen, men Ungdataundersøkelsen fra 2016 viser at bruken har gått noe ned de siste 3 årene. Valgdeltagelsene de siste årene har vært godt og på linje med eller høyere enn landet.

Politiet i Båtsfjord anslår at man har et sted mellom 75-100 rusmiddelmissbrukere i Båtsfjord. Kommunen vedtok ny ruspolitisk handlingsplan for 2016-2019 hvor det er en rekke tiltak.

Helserelatert atferd

Andelen unge som er aktive er lavere enn ellers i landet samtidig som bruk av alkohol og røyk/snus er høyere. Dette er faktorer som påvirker utviklingen av livsstilssykdommer som diabetes type 2, hjerte – og karlidelser samt muskel – og skjelettlidelser. Her bør det settes i gang forebyggende tiltak med holdningsskapende arbeid blant barn og unge.

1. Innledning – bakgrunn og lovgrunnlag

Forhold i samfunnet som bolig, utdanning, arbeid og fysiske og sosiale miljøer påvirker folkehelsen, og er viktig for en god samfunnsutvikling.

I folkehelseloven fra 2012 gis kommunene mer ansvar for å samordne tiltak i folkehelsearbeidet på en forsvarlig måte. Oversiktsarbeidet er en del av kommunenes ansvar og i § 5 står det «*Kommunen skal ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorene som kan virke inn på denne*». Kommunen skal hvert fjerde år utarbeide eller revidere et skriftlig oversiktsdokument.

Båtsfjord kommune har siden 1.1.2016 deltatt i et 3-årig utviklingsprosjekt «nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse» i regi av Finnmark fylkeskommune og Helsedirektoratet. Målet med prosjektet har vært å skaffe oversikt over befolkningens helsetilstand og påvirkningsfaktorer samt inkludering av kvalitative data i oversiktsdokumentet. Oversiktsdokumentet skal danne grunnlaget for kommunens planstrategi og deretter planverket.

1.1 Folkehelsearbeid og «Helse i alt vi gjør»

I folkehelseloven er folkehelse definert som «*befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeles seg i en befolkning*». Det omhandler ikke bare hvordan befolkningens generelle helse, men også hvordan god og dårlig helse er fordelt. Folkehelsearbeidet defineres som «*samfunnets totale innsats for å opprettholde, bedre og fremme helse gjennom å svekke faktorer som medfører helserisiko, og styrke faktorer som bidrar til bedre helse*». I folkehelsearbeidet rettes strategiene mot hele befolkningen eller utvalgte risikogrupper.

1.2 Arbeidet med oversiktsdokumentet

Båtsfjord kommunes oversiktsdokument er basert på kravene til oversiktens innhold **fra forskrift om oversikt over folkehelse** (1). Under hvert hovedtema er det gjort vurderinger av hvilke indikatorer som var relevant for kommunen. Det er gjort begrensinger i forhold til omfang og tilgang på datamateriale.

Kravene til oversikten omhandler:

- a) Befolknings sammensetning
- b) Oppvekst – og levekårsforhold
- c) Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø
- d) Skader og ulykker
- e) Helse relatert atferd
- f) Helsetilstand

Dette er Båtsfjords første oversiktsdokument som kartlegger helsetilstanden i kommunen. Dokumentet er utarbeidet av Guri Ulvik Martinsen, men prosjektet har hatt en arbeidsgruppe bestående av:

- *May Bente Eriksen*
- *Elin Karlsen*
- *Ståle Olsen*
- *Maud Nesfeldt*
- *Lena Jensen*
- *Marianne Tiberg*
- *Elisabeth Kvivesen*
- *Bente Iversen*

1.3 Definisjoner

I dokumentet er det brukt definisjonene fra folkehelseloven § 3.

Folkehelse: befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i en befolkning

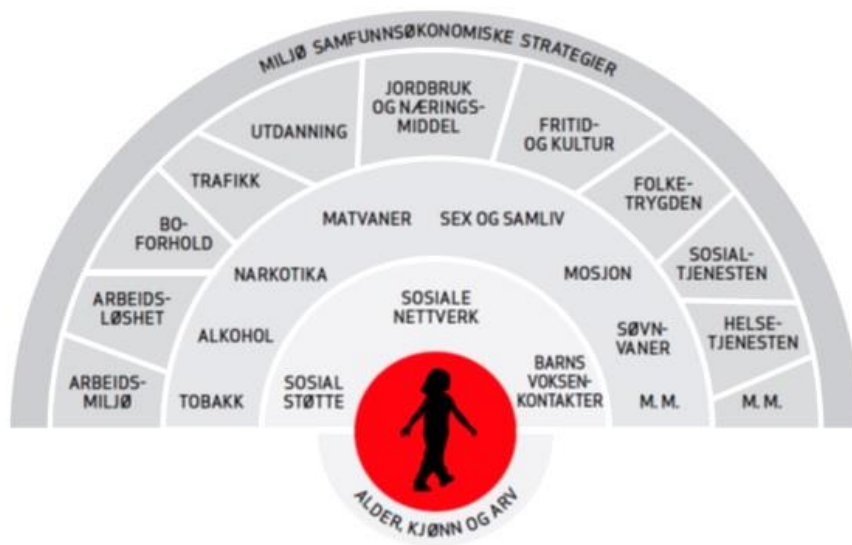
Folkehelsearbeid: samfunnets innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel, forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, eller som beskytter mot helsetrusler, samt arbeid for en jevnere fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsen.

Helsetilstand: befolkningens helse målt ved ulike indikatorer, for eksempel risikofaktorer, forebyggbare sykdommer, trivsel og mestringsressurser eller mer indirekte mål som sykefravær o.l. Helsetilstanden er et resultat av sammensatte årsaker, fra samfunnsforhold og levekår til individuelle risikofaktorer.

Påvirkningsfaktorer: består av kjente forhold som virker inn på helsen. Påvirkningsfaktorer omfatter både helsefremmende og forebyggende faktorer, og risikofaktorer. Påvirkningsfaktorer representerer en stor bredde, og er ofte knyttet til samfunnsforhold, levekår og miljø. Se figur 1 for illustrasjon av forholdet mellom de ulike påvirkningsfaktorene.

Sosial ulikhet i helse: helseforskjeller som varierer systematisk langs sosiale dimensjoner. Statistisk sett er det slik at for hvert steg man beveger seg oppover den sosioøkonomiske stigen, jo bedre helse. Sosial ulikhet i helse kan beskrives som en skala (gradient) basert på utdanning, inntekt, arbeidsforhold og generelle samfunnstrekk. Utdanning er av særlig betydning. De mest effektive tiltakene mot sosial ulikhet retter seg mot hele befolkningen (sosial utjevning), og bør kombineres med mer målrettede tiltak overfor de mest utsatte gruppene. Dette skjer både gjennom overordnet samfunnsplanlegging og god tjenesteyting.

Figur 1: Forhold som påvirker folkehelsen. Opprinnelig fra G. Dahlgren og M. Whitehead, policies and strategies to promote social equality in health, 1991.

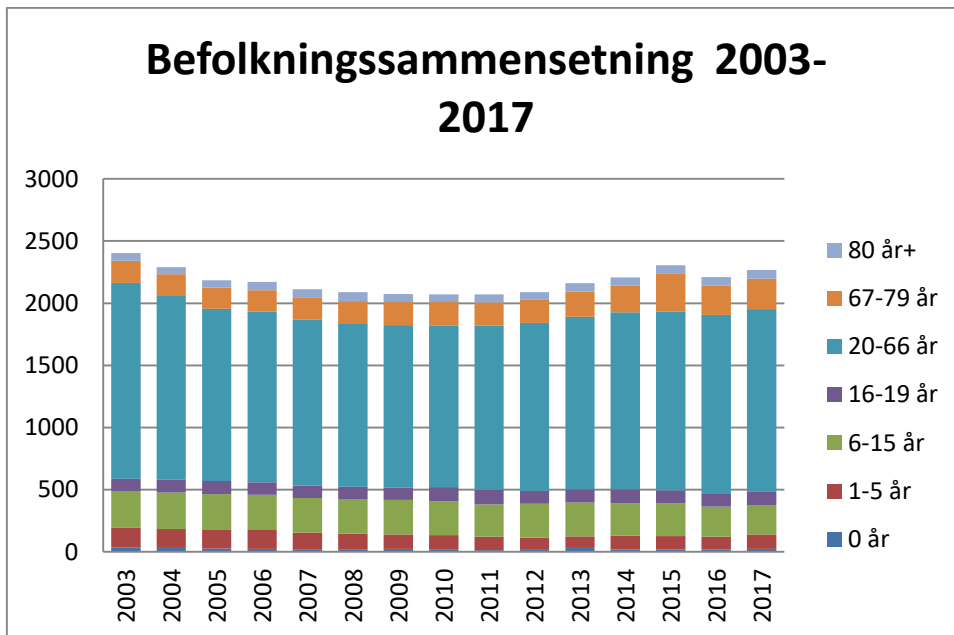
2.0 Befolkningssammensetning

Med befolkningssammensetning menes grunnlagsdata om befolkningen som kan omfatte antall innbyggere, alders – og kjønnsfordeling, sivilstatus, etnisitet, flyttemønster osv.

Befolkningssammensetningen er viktig i vurderingen av øvrig informasjon, men kan også være en vesentlig del av utfordringsbildet for folkehelsen i kommunen.

2.1 Folketall og befolkningssammensetning

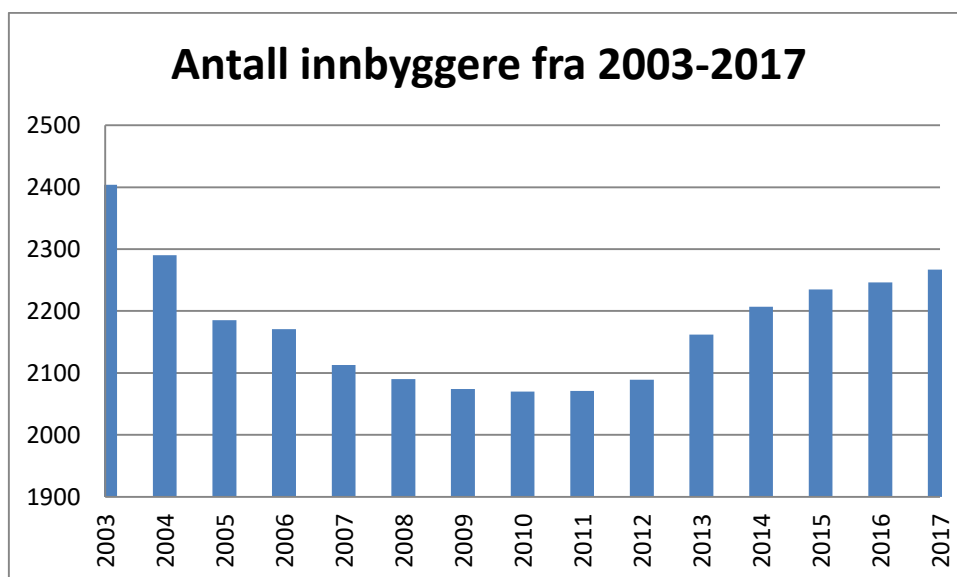
Befolkningsveksten i Båtsfjord har i flere år vært negativ, men de siste 5-6 årene har man sett en positiv befolkningsvekst. I 2017 hadde Båtsfjord den største prosentvise veksten av alle kommunene i Finnmark på hele 2,5 %. Endringene i folketallet kan skyldes at Båtsfjord har et ensrettet arbeidsliv som svinger i takt med lønnsomheten i fiskerinæringen. Andelen i yrkesaktiv alder fra 20-66 år har holdt seg relativt stabil.

Figur 2: Befolknings sammensetning 2003- 2017, antall(kilde: SSB).

Figur 3: Befolkningsvekst i perioden 2003-2017. Vist i prosent (kilde: SSB).

Figur 4: Utviklingen i antall innbyggere fra 2003-2017(kilde: SSB).

2.2 Befolkningsframskriving

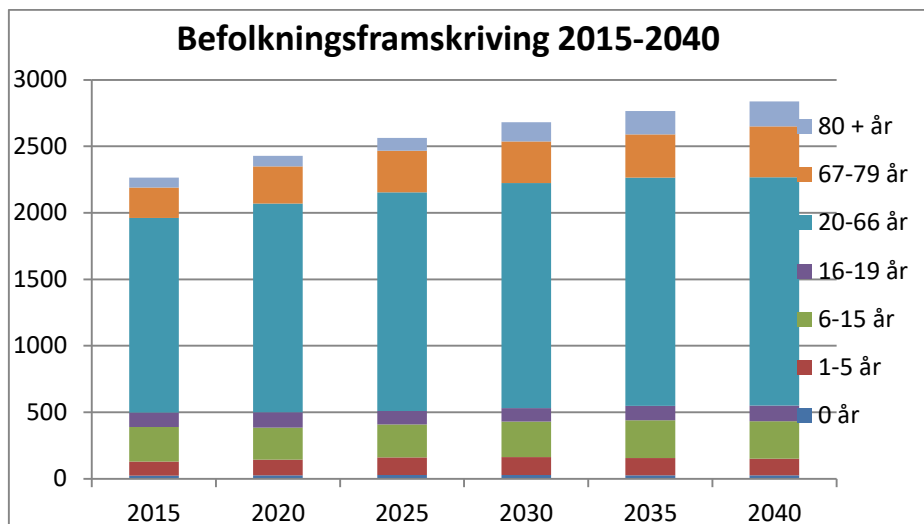
Statistisk sentralbyrå (SSB) lager befolkningsframskrivinger for alle norske kommuner. Det er sjeldent beregningene treffer eksakt, men avvikene er på under 5 prosent i 8 av 10 kommuner etter fem år.

Prosentvis ser man at avvikene er størst i små kommuner, og det skyldes stort sett fraflytting.

Befolkningsframskrivingen bestemmes av tre komponenter: fruktbarhet, levealder og nettoinnvandring. I denne statistikken har vi valgt å ta utgangspunkt i en middels høy vekst de neste 25 årene. Prognosene for Båtsfjord viser en økning i folketallet på nærmere 25 % fra dagens nivå. De eldste aldersgruppene fra 67-79 år og 80+ vil få en økning på nærmere 87 % hvis prognosen er riktig. Sammenligner man med landet er Finnmark i dag blant de fylkene med lavest prosentandel innbyggere over 80 år, men det er forventet en relativ stor økning i andel eldre i fylket fra 3,8 prosent i 2016 til 7,4 prosent i 2040 (2).

Tabell 1: Befolkningsframskriving fra år 2015-2040 fordelt på aldersgrupper (kilde: SSB).

	2015	2020	2025	2030	2035	2040
0 år	22	26	28	27	25	25
1-5 år	106	117	133	135	130	125
6-15 år	261	241	247	267	285	283
16-19 år	108	115	102	101	109	118
20-66 år	1463	1570	1644	1693	1715	1715
67-79 år	231	281	312	314	326	383
80 + år	73	79	98	143	176	188
Totalt	2264	2429	2564	2680	2766	2837

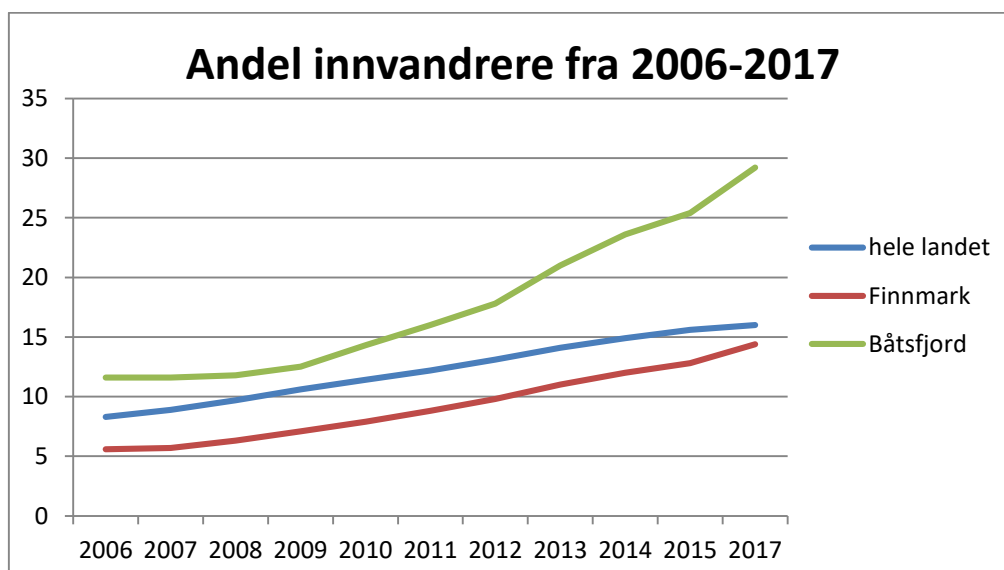
Figur 5: Befolkningsframskriving for Båtsfjord fra 2015-2040

2.3 Innvandrerbefolkning og etnisk sammensetning

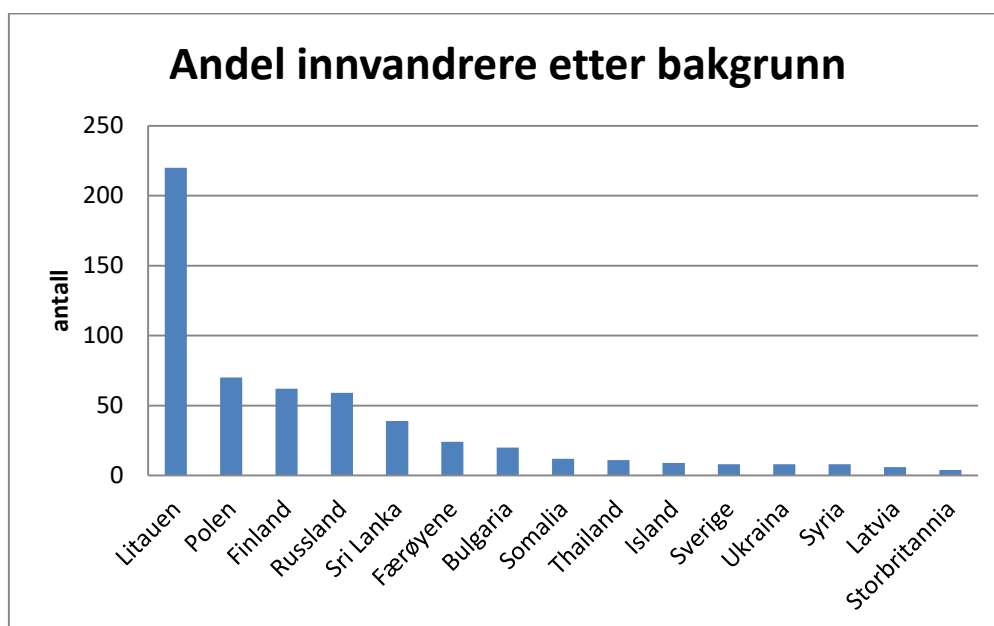
Av alle kommunene i Finnmark ligger Båtsfjord høyest på andelen innvandrerbefolkning og på andre plass i Norge. Innvandrere kommer til Norge på grunn av arbeid, gjennom familie, som flyktninger eller for å ta utdanning. Siden 2007 har arbeid har vært den viktigste innvandringsgrunnen, etterfulgt av familieinnvandring.

Tabell 2: Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra 2017, prosent (kilde: SSB).

Årstall	2017
Båtsfjord	29,2 %
Finnmark	14,4 %
Landet	16 %

Figur 6: Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra 2015, prosent (kilde: SSB).

Figur 7: 15 av de landene med flest med innvandrerbakgrunn fra 2015, antall. (kilde: SSB).

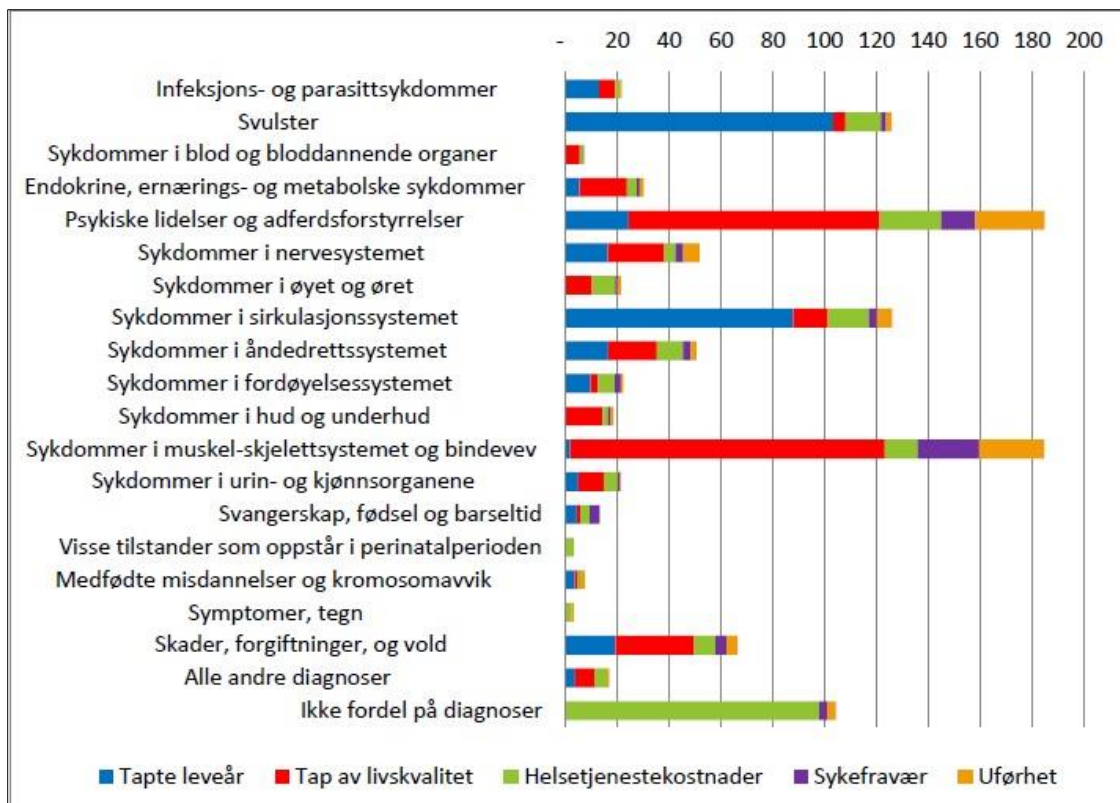
2.4 Oppsummering befolkningssammensetning

Båtsfjords befolkning kjennetegnes ved at:

- Stor andel innvandrerbefolkning hvorav hoved andelen kommer fra Litauen og Polen.
- Positiv vekst i befolkningstall de siste årene, og en framskrivning som vil gi en eventuell økning i befolkningen i alderen 67-79 og 80+ som kan gi utfordringer ifht. kommunale tjenester. Det må satses mer på hjemmetjenesten og habilitering slik at man kan bo hjemme lengre.

3.0 Helsetilstand

Med helsetilstand menes befolkningens helse målt ved ulike mål, for eksempel risikofaktorer, forebygging av sykdommer, trivsel og mestringsressurser eller mer indirekte mål som sykefravær og lignende. Verdens helseorganisasjon (WHO) definerer helse som «en tilstand av fullstendig fysisk, mentalt og sosialt velvære og ikke bare fravær av sykdom og lyte» (3). Helsetilstanden til en befolkning vil påvirke samfunnet på ulike måter, og dårlig helsetilstand vil gi økte helsekostnader, sykefravær og uførhet. I tillegg vil det også for personen bety tapt livskvalitet og leveår. Figur 8 viser kostnadene for samfunnet og individet fordelt på ulike diagnoser/sykdommer.

Figur 8: Samfunnskostnader (helsetap, helsetjenestekostnader og produksjonstap) ved sykdom og ulykker for Norge i 2010 fordelt på sykdomsgrupper. Helsetap er fordelt på tapte leveår og tapt livskvalitet. Produksjonstap er fordelt på sykefravær og uførhet. Enhet millioner.

3.1 Forventet levealder

Forventet levealder kan gi informasjon om helsetilstanden i befolkningen og forventet levealder har sammenheng med utdanning og inntekt. På lands- og fylkesnivå er dette en stabil og pålitelig indikator som gir informasjon om endringer over tid og om forskjeller mellom befolkningsgrupper. Indikatoren er informativ også på kommunenivå, forutsatt at det tas hensyn til betydningen av tilfeldige svingninger. Båtsfjord har hatt en jevn økning i levealder samme som på landsbasis, men tabell 3 viser at vi fortsatt ligger noe under landsgjennomsnittet.

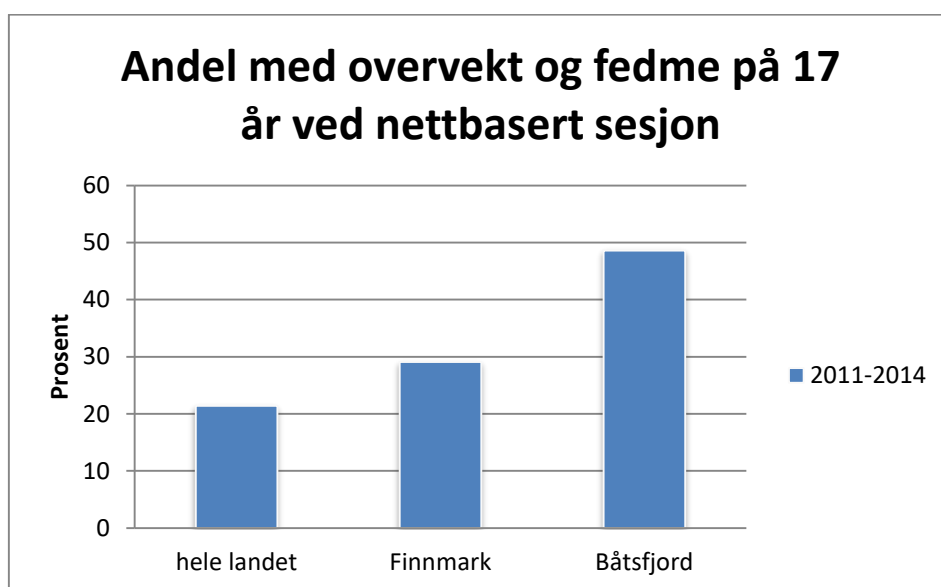
Tabell 3: Forventet levealder fordelt på kjønn i perioden 2000-2014. (kilde: kommunehelsestatistikkbank).

	Menn	Kvinner
Hele landet	78,2 år	82,8 år
Finnmark	75,9 år	81,7 år
Båtsfjord	74,7 år	81,2 år

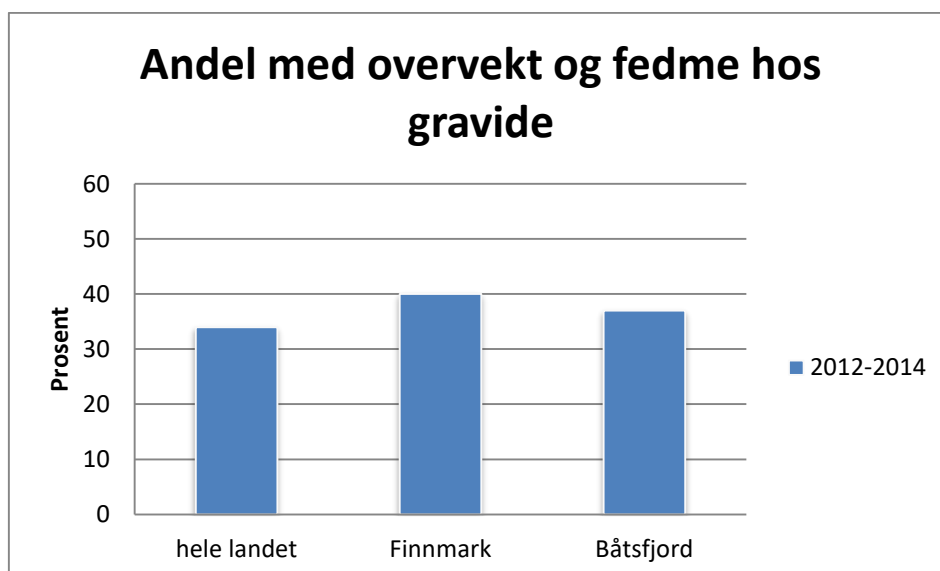
3.2 Overvekt

Det har de siste årene vært en stigende bekymring knyttet til overvekt i befolkning både blant voksne og barn, ettersom overvekt er et problem for stadig flere. Gjennomsnittlig

økning i kroppsvekt i den norske befolkning ventes å få konsekvenser for helse og velferd i framtiden. Folkehelseprofilen til Båtsfjord viser at andelen overvekt inkludert fedme er høyere enn landet som helhet. Tallene er basert på selvrapportert kroppsmasseindex (KMI) ved nettbasert sesjon for gutter og jenter på 17 år. Det er i tillegg i oversikten tatt med andelen kvinner med overvekt inkludert fedme hos alle fødende kvinner basert på KMI opplysninger ved første svangerskapskontroll.

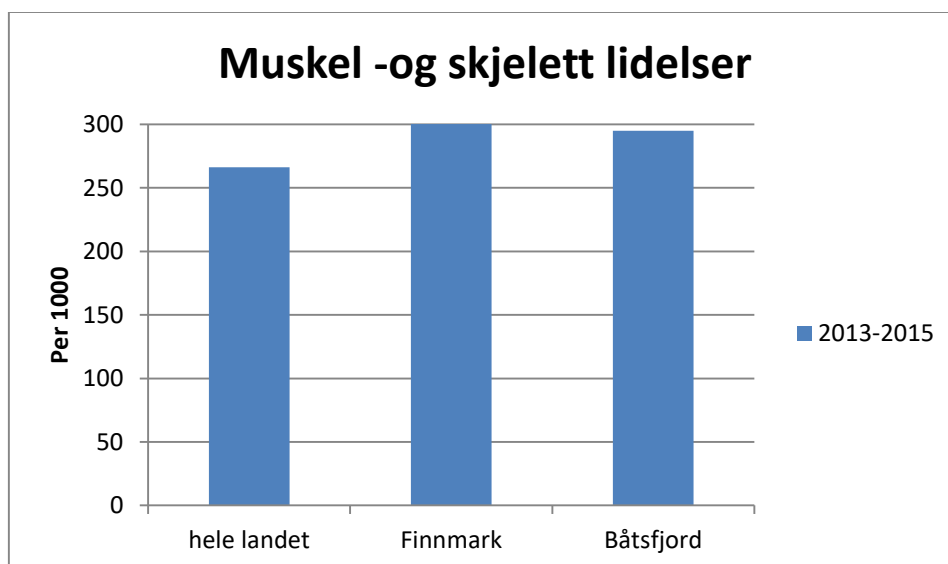
Figur 9: Andel av befolkningen med overvekt inkludert fedme på 17 år fra 2011-2014. Selvrapportert ved nettbasert sesjon.

Figur 10: Andel med andelen kvinner med overvekt inkludert fedme hos alle fødende kvinner basert på KMI opplysninger ved første svangerskapskontroll (kilde: kommunehelsa statistikkbank).

3.3 Muskel – og skjelettsykdommer

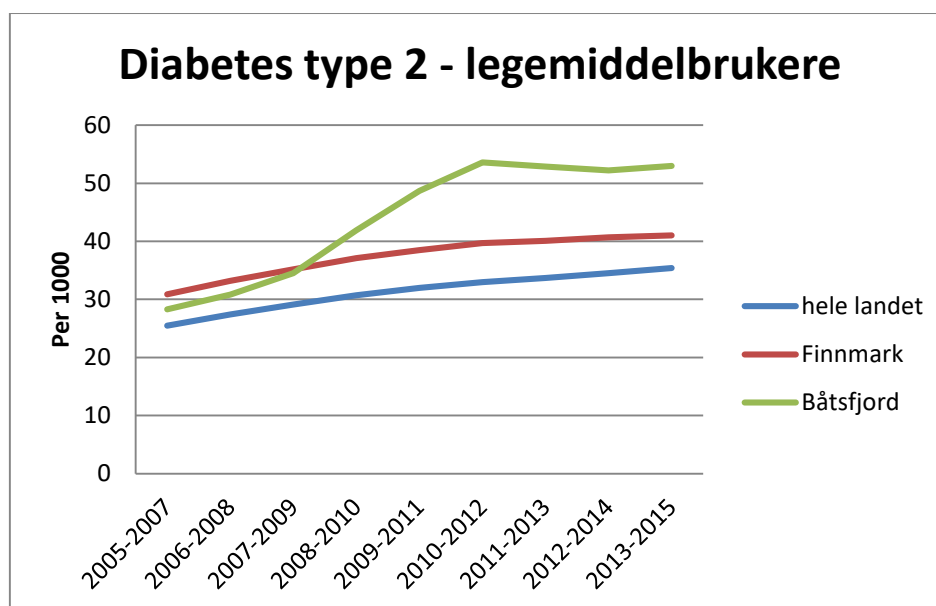
Samlet sett er muskel- og skjelettsykdommer den diagnosegruppen som «plager flest og koster mest», selv om de fleste tilstandene ikke medfører betydelig overdødelighet (4). I Norge er diagnosegruppen muskel- og skjelettsykdommer de vanligste årsakene til sykefravær og uførhet (5). Båtsfjord og Finnmark ligger noe høyere enn landsgjennomsnittet, men forskjellene er ikke store.

Figur 11: Muskel – og skjelett plager og sykdommer (eksl. brudd) 0-74 år. Enhet pr. 1000. (kilde: kommunehelsa statistikkbank).

3.4 Diabetes type 2

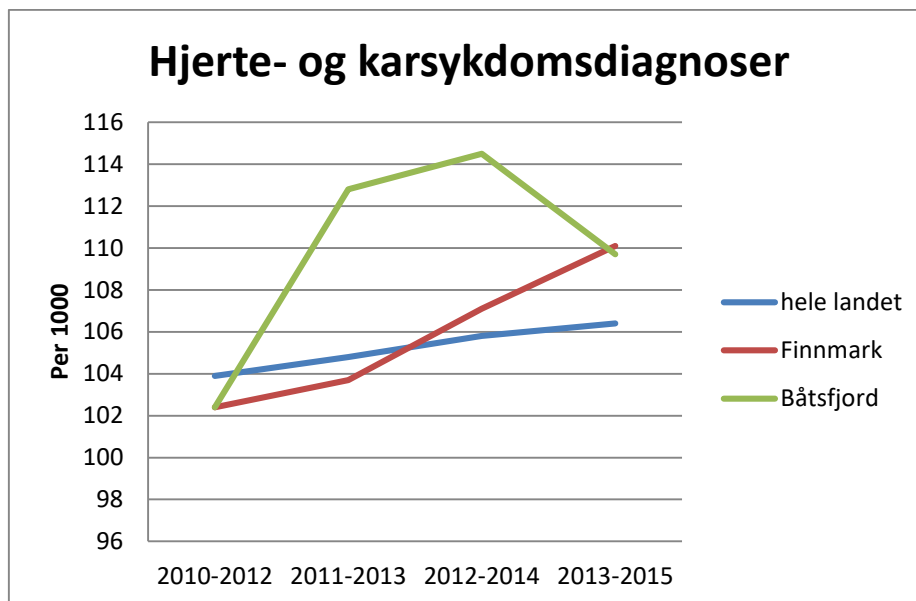
De viktigste risikofaktorene for type 2-diabetes er overvekt og fedme, fysisk inaktivitet og røyking. Derfor kan statistikk om diabetes type 2 brukere si noe om andelen som er overvektige, inaktive og røykere i en kommune. Økningen i antall brukere av blodsukkersenkende medisiner nasjonalt kan ifølge folkehelseinstituttet skyldes tre hovedfaktorer: At det faktisk blir flere nye tilfeller, at flere diagnostiseres eller at de som har diabetesdiagnosen lever lengre (6). Om dette også gjelder på kommunalt nivå kan man ikke konkludere med. Båtsfjord har fra 2007-2012 hatt en kraftig økning i antall diabetes type 2, men det ser nå ut til at kurven flater noe ut.

Figur 12: Brukere av glukosesenkende midler ekskl. insuliner i alderen 30-74 år. Kilde (kommunehelse statistikkbank).

3.5 Hjerte – og karsykdommer

Hjerte- og karsykdommer omfatter hjerteinfarkt, hjertekrampe (angina pectoris), hjertesvikt, hjerneslag og andre sykdommer i hjerte og blodårer. Sykdommene skyldes arvelige faktorer i samspill med miljøfaktorer som røyking, høyt blodtrykk, høyt kolesterolnivå og diabetes. Sammen med kreft er hjerte- og karsykdommer de hyppigste dødsårsakene her i landet når vi ser alle aldersgrupper under ett. Mange av hjerte- og kardødsfallene skjer i høy alder (7).

Figur 13: Antall unike personer, 0-74 år, i kontakt med fastlege eller legevakt per 1000 innbyggere per år. (kilde: kommunehelsa statistikkbank).

3.7 Oppsummering helsetilstand

Når man sammenlikner grupper i samfunnet, finner man systematiske forskjeller i helse. Jo høyere utdanning og inntekt en gruppe har, jo høyere andel av gruppens «medlemmer» har god helse (8).

Båtsfjord høye tall innenfor diabetes type 2 og hjerte – og karsykdommer, men det kan se ut til at kurvene er på vei nedover. Fremtiden er å arbeide forebyggende innenfor alle sektorer, da vil man på sikt se en positiv endring i sosioøkonomisk status som vil være gunstig for helsetilstanden i kommunen.

4.0 Skader og ulykker

Ulykker som fører til personskade er en stor utfordring for folkehelsen. Personskader som følge av ulykker er nesten i samme størrelsesordenen som kreft, målt i tapte leveår. Ulykker med personskader tar relativt mange unge liv, og er den største dødsårsaken for personer under 45 år. Mulighetene for å forebygge er gode og effekter av tiltak kan komme raskt.

4.1 Antall skader

Det finnes ikke lokale data på skader, men sykehusbehandlede personskader kan gi en viss oversikt selv om det kun viser omfanget av de alvorligste skadene.

Tabell 4: Antall skader registrert på sykehus. Tallene er pr.1000 (kilde: kommunehelse statistikkbank).

Årstall	2010-2012	2011-2013	2012-2014	2013-2015
Hele landet	13,1	13	12,8	12,6
Finnmark	14	13,5	13,3	13,2
Båtsfjord	11	10,6	12	10,8

4.2 Oppsummering av skader og ulykker

Båtsfjord ligger lavere enn både landet og fylket når det gjelder skader behandlet på sykehus. Man må også ta høyde for at Båtsfjord har egen akuttstue for behandling av skader som kan være en forklaring på noe lavere tall. Kommunen hadde 04.10.2016 tilsyn fra fylkesmannen hvor det ble avdekt mangler i beredskapen. Kommunen har ikke en ROS-analyse (risiko- og sårbarhetsanalyse) som er i tråd med minimumskravene til forskriftene om kommunal beredskapsplikt, og beredskapsplanen er ikke blitt revidert siden 2013.

5.0 Oppvekst – og levekårsforhold

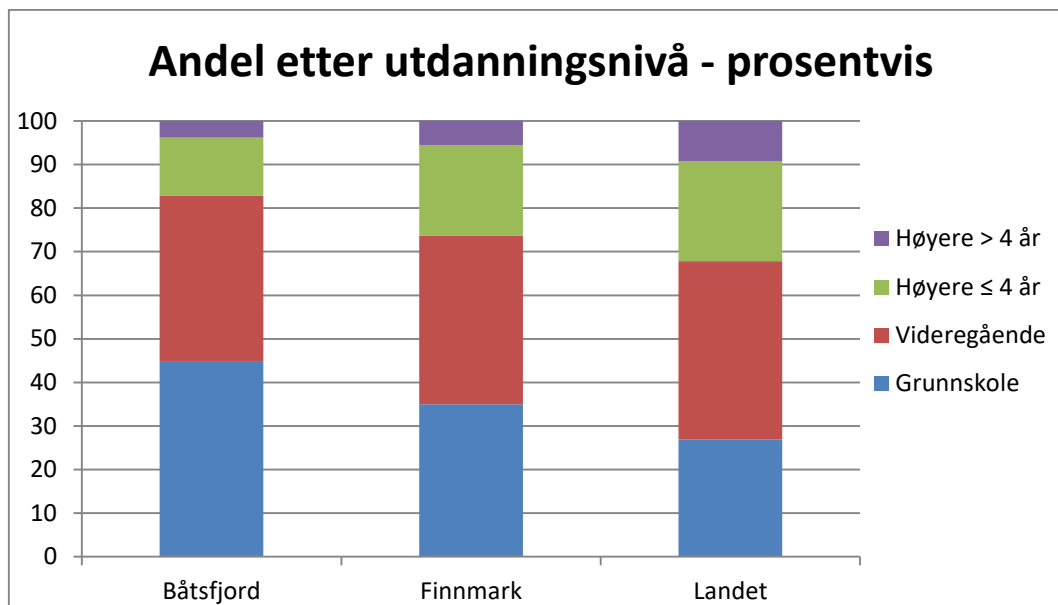
Oppvekst og levekår er viktige premisser for helse og livskvalitet. Med oppvekst- og levekårsforhold menes for eksempel økonomiske vilkår, utdanningsforhold og bo- og arbeidsforhold. Lavekår defineres som et samspill mellom individuelle faktorer og mulighetene en har til å realisere disse på arenaer som skole, arbeid osv.

5.1 Utdanningsnivå

Utdanning er en helt sentral faktor i folkehelsearbeidet. Generelt har innbyggere med høy utdanning færre livsstilsrelaterte sykdommer, de er mer fysisk aktive, røyker mindre og lever sunnere liv.

Tabell 5: Utdanningsnivå i 2014 fordelt etter prosent. (kilde: SSB).

	År	Grunnskole	Videregående	Høyere ≤ 4 år	Høyere > 4 år
Båtsfjord	2015	44,9	37,9	13,4	3,8
Finnmark	2015	35	38,6	20,9	5,6
Landet	2015	26,9	40,9	23	9,2

Figur 14: Fordelingen av utdanningsnivå i Båtsfjord, Finnmark og Norge. (Kilde: ssb).

5.2 Frafall i videregående skole

Frafall i videregående skole reduserer mulighetene i arbeidsmarkedet og øker risikoen for uføretrygd, dårligere levekår og helse. Frafall er et omfattende problem i hele landet, og i tabell 6 kan man se at tallene for Finnmark og Båtsfjord er signifikant høyere enn i landet. Tallene viser andelen personer som har startet på videregående opplæring, men som har sluttet eller ikke bestått etter 5 år. Men det er også en del som fullfører etter 5 år eller tar fagbrev i voksen alder, disse blir ikke med i statistikken. Forskning viser at blant elever fra familier med lavt utdanningsnivå er andelen frafall høyere sammenlignet med elever fra familier med høyt utdanningsnivå. Disse tallene fra Båtsfjord er anonymisert pga. antall, men trenden vises også på fylkesnivå.

Tabell 6: Andel frafall i videregående skole i prosent fra 2013-2015(kilde: SSB).

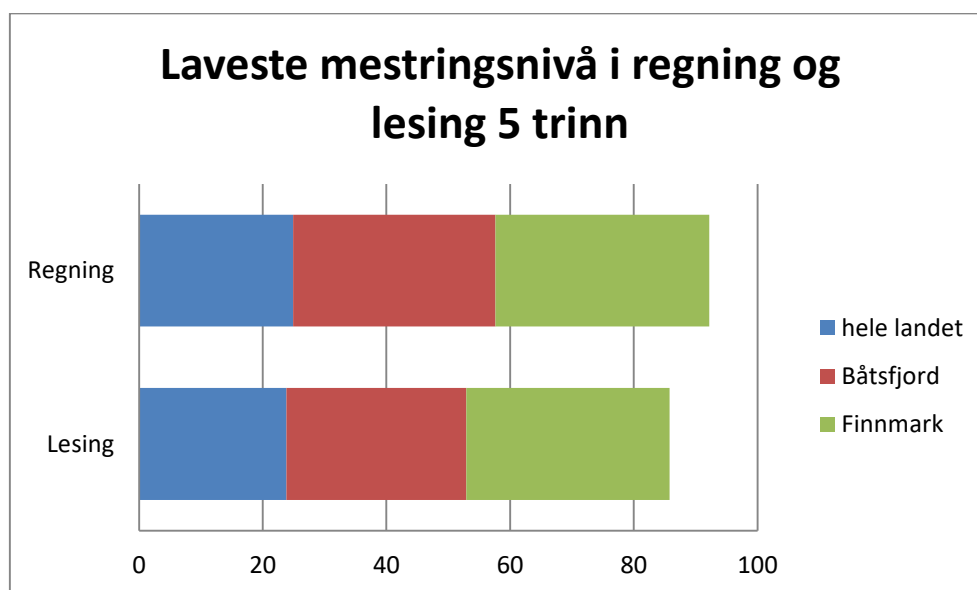
Sted	Andel
Hele landet	23 %
Finnmark	34 %
Båtsfjord	43 %

5.3 Barnehage

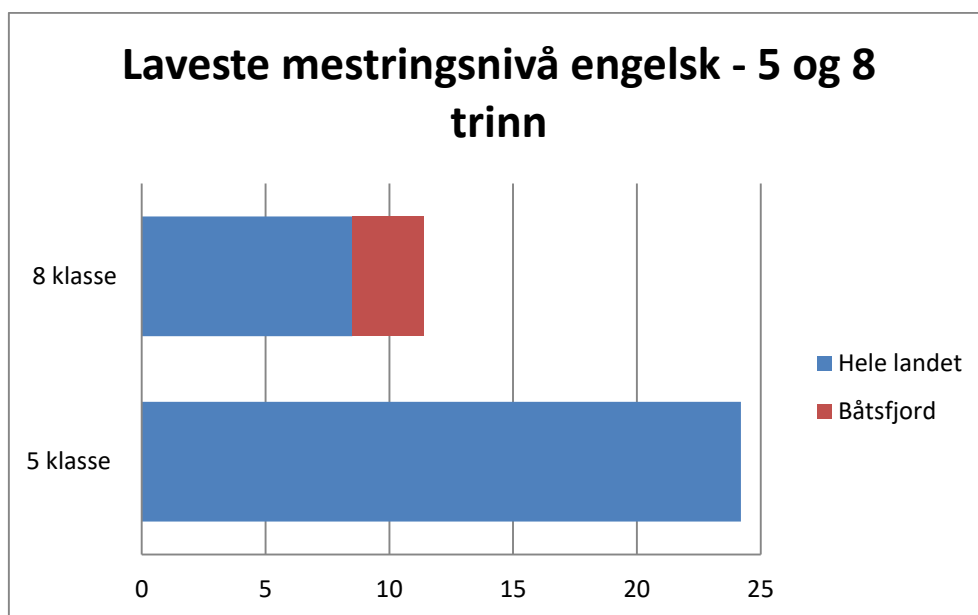
Barnehagedekningen i Båtsfjord betegnes som god, alle barn som søker plass til kommunens to hovedopptak får plass. Dekningsgraden er på 85,1 % og henholdsvis 90 % og 90,4 % i fylket og landet. Pr. i dag er det noe ledig kapasitet for barn over 3 år, mens det er fullt mht plasser for barn under 3 år. Dermed kan man konkludere med at de siste 15 % uten plass ikke ønsker barnehageplass til sine barn i alderen 1-5 år.

5.4 Skole – læringsmiljø

I folkehelsearbeidet er økt trivsel et sentralt mål. Skolen er en viktig sosial arena for barn og unge, og trivsel på skolen er en av faktorene som påvirker elevenes motivasjon for å lære, og mestre de utfordringene som skolehverdagen gir. Nasjonale prøver som blir utført i skolen hvert år på 5 og 8. trinn kan gi oss en indikator på hvordan kommunen ligger an i forhold til landet. Figur 15 viser gjennomsnittlig andel fra 2013-2015 som befinner seg i laveste mestringsnivå for regning og lesing i 5 trinn. I 5. trinn er det tre ulike mestringsnivåer i regning og lesing. Båtsfjord ligger noe under fylket, men høyere enn landet. Prøvesvarene fra 8. trinn er ikke tatt med siden de er anonymisert pga. antall. Figur 16 viser andelen i laveste mestringsnivå for engelsk. Tallen fra Båtsfjord er høyere enn landet og det finnes ingen elever på laveste mestringsnivå i engelsk på 5. trinn. 71,4 % befinner seg i mestringsnivå 2 og resten i nivå 3. Mye av grunnen til de høye tallene er befolkningssammensetningen. Dette fører til utfordringer i norsk undervisning hvor på man har per dags dato har 30 elever med enkeltvedtak om særskilt norskopplæring.

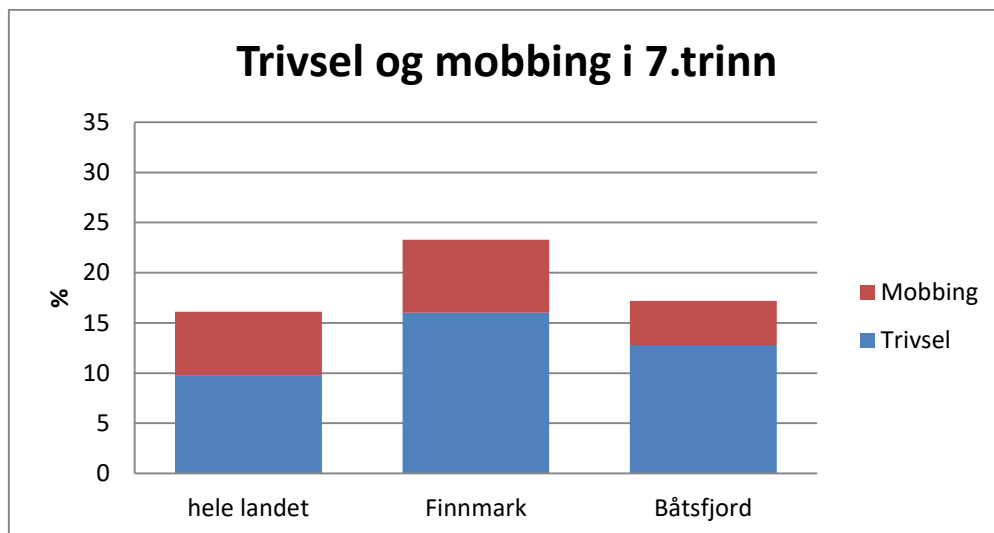
Figur 15: Laveste mestringsnivå i regning og lesing 5 trinn(kilde: elevundersøkelsen).

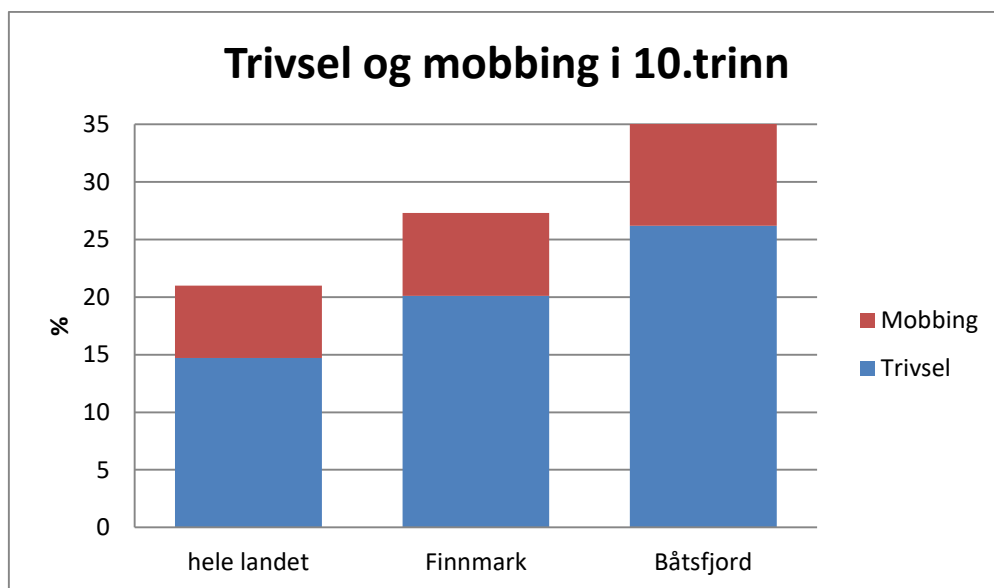
Figur 16: Laveste mestringsnivå i engelsk fordelt på 5 -og 8 trinn(kilde: elevundersøkelsen).

5.5 Mobbing og trivsel

Økt trivsel er et sentralt mål for folkehelsearbeidet. For barn og unge er skolen en svært viktig sosial arena. Trivsel kan på lengre sikt ha betydning for frafallet blant elever i den videregående skolen. Tallene i figur 17 og 18 er fra elevundersøkelsen med gjennomsnitt for årene 2010-2015. Originalt er spørsmålet «Trives du på skolen?» og andelen som svarte godt eller svært godt på spørsmålet. Vi har snudd statistikken for å vise hvor mange som ikke trives godt eller svært godt på skolen. I tillegg er det lagt til svarene fra spørsmålet «Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?» Inkludert i svarene er de som har svart ”2 eller 3 ganger i måneden”, ”omtrent 1 gang i uken” eller ”flere ganger i uken”. Som man kan se av figurene er det en trend med økende mobbing fra 7 til 10. trinn hvor det vil være viktig å følge med på utviklingen og sette inn tiltak tidlig nok. Trivselen er høyere blant elevene i 10 trinn enn 7 trinn. Samtidig viser Ungdata undersøkelsen utført på ungdomsskolen i 2016 viser at 41 % sier at de trives svært godt på skolen, hvor landsgjennomsnittet ligger på 66 %.

Figur 17: Andel i prosent som trivsel på skolen, og andel som blir mobbet i 7 trinn (kilde: kommunehelse statistikkbank).

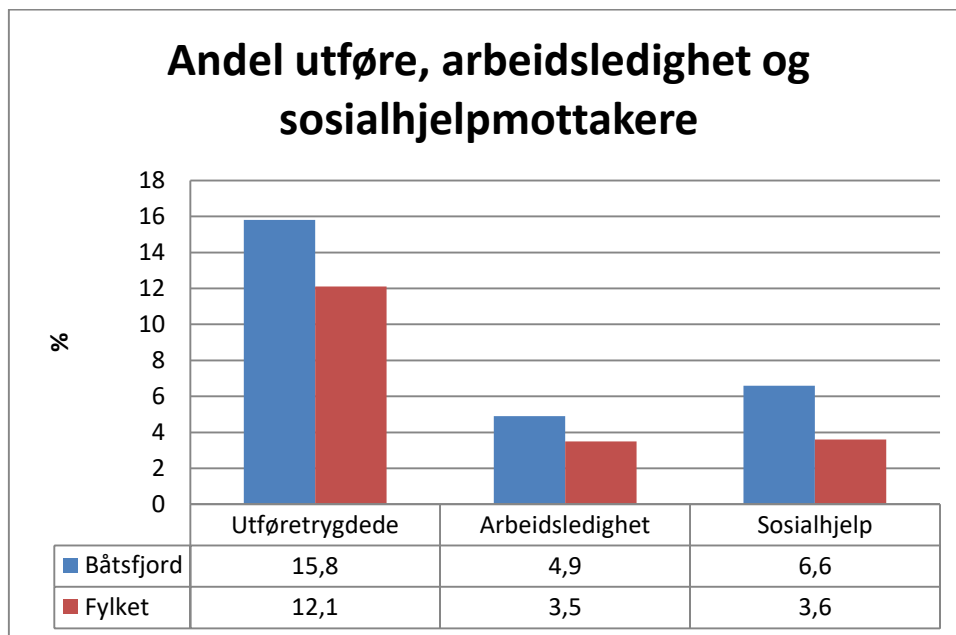
Figur 18: Andel i prosent som trivsel på skolen, og andel som blir mobbet i 10. trinn (kilde: kommunehelse statistikkbank).

5.5 Barnevern

Barnevernet skal være en garanti for at alle barn og unge sikres omsorg, trygghet og utviklingsmuligheter. Båtsfjord kommune har en interkommunal barnevernstjeneste med Berlevåg, hvor Berlevåg er vertskommune.

- Antall meldinger i 2016: 24 stykker, 17 undersøkt.
- Alle meldinger gjennomgått innen 7 dager.
- Barn med hjelpetiltak pr. 31.12.2016: 17 stk.
- Barn med omsorgstiltak pr. 31.12.2016: 10 stk. hvorav 9 stk. med plan
- Barn i fosterhjem pr. 31.12.2016: 9 stk.

5.6 Arbeidsledighet og antall uføretrygdete

Figur 17: Andel uføretrygdete, arbeidsledighet og sosialhjelpmottakere i Båtsfjord kommune. (Kilde: NAV).

Sammenligner med fylket ligger vi høyere på andel uføre, arbeidsledighet og sosialhjelpmottakere som vist i figur 17.

5.7 Sykefravær

Tabell 6 kan vise en nedgang på 1,84 % i legemeldt sykefravær fra første kvartal 2015 til siste kvartal 2016. Fylket ligger på 6,1 % og hadde i fjerde kvartal 2016 landets største nedgang i sykefravær som er en nedgang på 5,2 % fra 4. kvartal 2015. Noe av årsaken til dette kan være at fylkets NAV-kontor i fjor gjorde betydelige endringer i sykefraværsoppfølgingspraksis, da særlig oppfølging av aktivitetskravet etter åtte ukers sykmelding. På landsbasis ligger nå det sykemeldte fraværet på 6,4 %.

Tabell 6: Legemeldt sykefravær fra 2015-2016, fordelt på kvartal (kilde: NAV).

År-kvartal	2015-1	2015-2	2015-3	2015-4	2016-1	2016-2	2016-3	2016-4
Prosent %	7,67	5,25	5,55	5,73	6,1	4,59	5,5	5,83

5.8 Oppsummering oppvekst – og levekårsforhold

Oppvekst og levekår er som tidligere nevnt viktige premisser for god helse og livskvalitet. Båtsfjord kommune har en del utfordringer ifht. oppvekstforhold. Det har lenge vært kjent at Finnmark har en lavere andel med høyere utdanning hvis man sammenligner med resten av landet. Det kan ha en sammenheng med at frafallet i videregående skole er dobbelt så høyt sammenlignet med landet som helhet. Fokuset bør derfor være å få de unge til å fullføre videregående skole slik at de vil ha flere valgmuligheter når de blir eldre. Den mangfoldige befolkningen gjør at kommunen gjør det godt i engelsk, men også at andelen med særskilt norsk undervisning er høy. Andelen uføretrygdede og personer som mottar sosialhjelp er høyere enn i fylket, men det er lavere andel legemeldt sykefravær.

6.0 Fysisk, biologisk, kjemisk og sosial miljø

En rekke miljøforhold har effekt på helsen. Eksempler er: drikkevannskvalitet, luftkvalitet, grad av støy, sykkelveinett og kvaliteter ved nærmiljøet som tilgang til friområder, friluftsområder osv. Sosialt miljø kan omfatte organisasjonsdeltagelse, valgdeltagelse, kulturtilbud, sosiale møteplasser osv.

6.1 Drikkevannskvalitet

Vannprøver tas ved Storelva vannverk iht. prøvetakingsplan fra KS systemet. Analysene har tidligere vært stabile uten avvik fra drikkevannsforskriftens krav. I 2014 har det imidlertid vært avvik på koliforme bakterier både på råvann, og i august også på rent vann. Dette er alvorlig og tiltak er satt inn for å lukke avviket. Ved Syltefjord vannverk er det kun tatt sporadiske vannprøver i 2014. Her er det også registrert koliforme bakterier. Ved Hamningberg vannverk er det ikke tatt vannprøver dette året.

6.2 Radon

Ifølge Verdens helseorganisasjon (WHO) er radon den viktigste årsaken til utvikling av lungekreft etter aktiv røyking. Det er anslått at radon i boliger forårsaker rundt 300 lungekreftdødsfall årlig i Norge. Norge er blant landene i verden med høyest gjennomsnittlig konsentrasjon av radon i inneluft. Radonverdier som er målt av Båtsfjord bedriftshelsetjeneste varierer fra 30 Bq/m³ til 685 Bq/m³. Kun et sted er målingene høyere, men dette rommet er låst og brukes ikke.

Tilstøtende rom som er i bruk har verdier innenfor Statensstrålevern sine anbefalte verdier.

Der målingene er over 100 Bq/m³ jobbes det med tiltak og tas nye målinger for å sjekke at tiltakene fungerer.

6.3 Inneklima i skoler, barnehager og offentlige bygg

Lokalene til skolene og barnehagene i Båtsfjord kommune hadde tilsyn og ble godkjente i 2013.

6.4 Kulturtilbud – og frivillige organisasjoner og idrettslag

Kommunen har 29 ulike lag og foreninger fordelt på 10 fritidsforeninger, 3 helseforeninger, 5 idrettsforeninger, 7 hytte – og 3 velforeninger og 6 kulturtilbud. I Ungdata undersøkelsen spør man ungdomsskoleelevene «Er du, eller har du tidligere vært med i noen organisasjoner, klubber, lag eller foreninger - etter at du fylte 10 år?» Andelen som svarte «Ja, jeg er med nå» har gått fra 39,9 % til 33,2 % de siste 3 årene.

6.5 Valgdeltagelse

Demokratisk medvirkning er viktig for et velfungerende samfunn. Det å kunne påvirke og forme samfunnet rundt seg styrker opplevelsen av selvstendighet, som er en viktig forutsetning for god livskvalitet.

Årstall	2007	2011	2015
Båtsfjord	60,4 %	66 %	62 %
Finnmark	58,5 %	61,7 %	58,3 %
Landet	61,2 %	64,2 %	60,0 %

6.6 Rusmiljø og psykisk helse

Folkehelseinstituttet anslår at mellom 10-20 prosent av befolkningen får en ruslidelse i løpet av livet (9). Skadelig bruk eller avhengighet av alkohol er den hyppigst forekommende ruslidelsen i Norge, og gir samfunnet økte kostnader og en betydelig helseutfordring. Pasienter med ruslidelser har ofte også andre psykiske lidelser og kroppslige sykdommer. Politiet i Båtsfjord anslår at man har et sted mellom 75-100 rusmiddelmissbrukere i Båtsfjord (10). En del av denne gruppen har en kombinasjon av misbruk og alvorlig psykisk sykdom. Det er ca. 20 personer med rusmiddelproblemer som har oppfølging av NAV. I tillegg er det ca. 20 personer om har oppfølging på grunn av psykiske problemer som i mange tilfeller er utløst av tidligere rusproblemer. Arbeidet med rus – og psykiatri stiller store krav til samarbeid mellom kommunal -og spesialisthelsetjenesten hvor fokuset bør ligge på tidlig innsats og forebygging. For forbyggende tiltak innenfor for rus vises det til Båtsfjord kommune sin ruspolitiske handlingsplan for 2016-2019.

6.7 Oppsummering fysisk, kjemisk, biologisk og sosialt miljø

Både fysiske – og sosiale miljøforhold har effekt på folkehelsen. Innenfor kjemisk og biologisk miljø har man noen avvik ifht vannkvalitet som arbeides med. De fleste radonmålingene er innenfor anbefalt område, men også her arbeides det med tiltak på stedene hvor målingene er for høye.

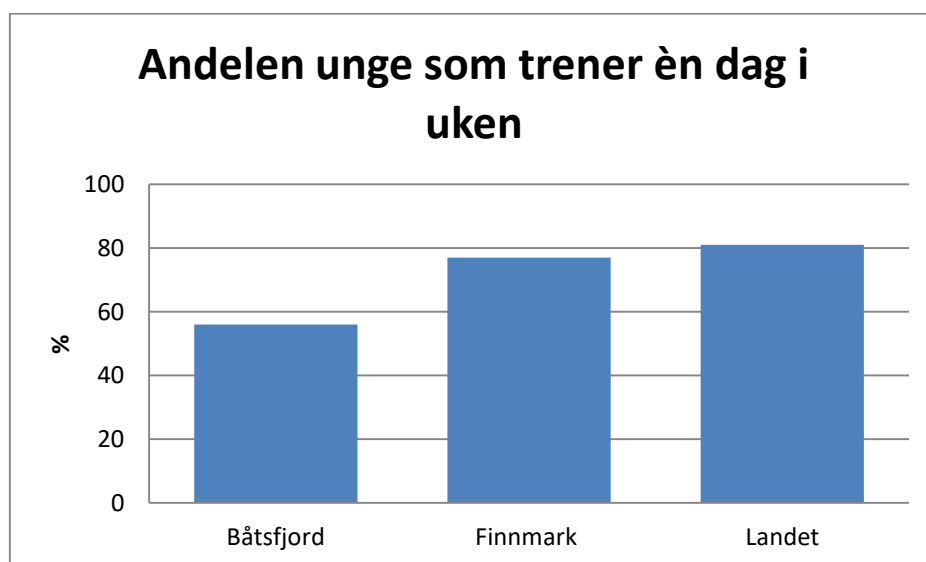
Det finnes en del lag/foreninger og kulturtilbud i kommunen, men Ungdataundersøkelsen fra 2016 viser at bruken har gått noe ned de siste 3 årene. Valgdeltagelsene de siste årene har vært godt og på linje med eller høyere enn landet.

7.0 Helsereelatert atferd

Med helsereelatert adferd menes helseatferd som har vist seg å ha innvirkning på et helseutfall. Dette kan for eksempel være fysisk aktivitet, ernæring, psykisk helse og bruk av tobakk og rusmidler. Adferd kan også omfatte risikoatferd som kan føre til skader og ulykker.

7.1 Fysisk aktivitet hos barn/unge

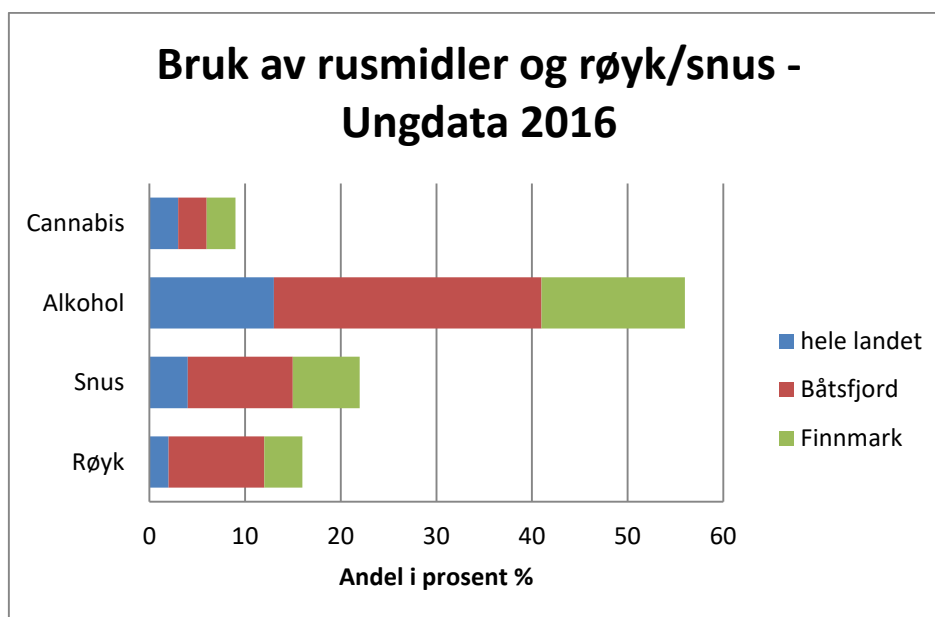
I Ungdataundersøkelsen finner man ut av hvor ofte ungdomsskoleelever trener på fritiden. Tallene fra 2016 viser at det kun er 56 % som oppgir at de trener minst én dag i uken. Inkludert i andelen er aktivitet i idrettslag, treningsstudio, egentrening eller annen organisert idrett.

Figur 18: Andel elever i 8-10. klasse som trener minst én dag i uken (kilde: Ungdataundersøkelsen 2016).

7.2 Tobakk/snus og rusmidler blant unge

Andelen unge i 8-10 klasse som røyker og benytter rusmidler er mye høyere i Båtsfjord enn i fylket og landet. Eneste unntaket er bruk av cannabis de siste 12 månedene hvor 3 % har gjort dette minst en gang både i kommunen, fylket og landet. Tallene for røyk og snus inkluderer de som røyker daglig eller ukentlig. For alkohol var spørsmålet «Hvor mange ganger har du drukket så mye at du har følt deg tydelig beruset det siste året?».

Figur 19: Andel elever i 8-10. klasse som bruker rusmidler, røyk og snus (kilde: Ungdataundersøkelsen 2016).

7.3 Oppsummering av helserelatert atferd

Andelen unge som er aktive er lavere enn ellers i landet samtidig som bruk av alkohol og røyk/snus er høyere. Dette er faktorer som påvirker utviklingen av livsstilssykdommer som diabetes type 2, hjerte – og karlidelser samt muskel – og skjelettlidelser. Her bør det settes i gang forebyggende tiltak med holdningsskapende arbeid blant barn og unge.

Referanser

(ikke ferdig)

1. Forskrift om oversikt over folkehelse
2. (kilde: <http://www.fhi.no/tema/eldres-helse/befolkning-over-65>)
3. kilde: <https://sml.sn.no/helse>
4. Lærum, E., S. Brage, C. Ihlebæk, K. Johnsen, B. Natvig and E. Aas Et muskel- og skjelettrengskap: forekomst og kostnader knyttet til skader, sykdommer og plager i muskel- og skjelettsystemet: MST-rapport 1/2013. Oslo, Oslo universitetssykehus - Ullevål, Muskel og Skjelett Tiåret (MST). (2013).
5. NAV statistikknotat 2012.
6. (Folkehelseinstituttet, 2014). diabetes type 2: <https://www.fhi.no/nettpub/hin/helse-og-sykdom/diabetes-i-norge---folkehelse-rapport/>
7. Hjerte –og karsykdommer. <https://www.fhi.no/fp/folkesykdommer/hjertekar/hjerte--og-karsykdommer---faktaark-/>
8. Helsedirektoratet. (2005). *Gradientutfordringen. Sosial- og helsedirektoratets handlingsplan mot sosiale ulikheter i helse.* [Rapport]. (IS-1229). Oslo: Helsedirektoratet.
9. Folkehelseinstituttet. (2014). Folkehelse rapporten 2014. Helsetilstanden i Norge. Rapport 2014:4.
10. Ruspolitisk handlingsplan for 2016-2019

Vedlegg 3- Kommuneplanens samfunnsdel

Høsten 2018 har kommunen vedtatt at man skal rullere kommuneplanens samfunnsdel med sikte på endelig vedtak i slutten av 2019, og dette vil være et langsiktig styringsverktøy for kommunen. I det foreslåtte planprogrammet har man laget noen målsetninger for et attraktivt Båtsfjord 2030. I planprogrammet står det følgende: «Attraktive lokalsamfunn er forankret i nasjonale føringer og regional planstrategi. Et attraktivt lokalsamfunn er et samfunn du ønsker å bo i, besøke, og drive næring i. Et attraktivt lokalsamfunn er et samfunn i vekst».

Utgangspunktet for dette arbeidet er at:

- Båtsfjord skal være en attraktiv kommune å drive næring i.
- Båtsfjord skal være en attraktiv kommune å besøke.
- Båtsfjord skal være en attraktiv kommune å bo i

I perioden januar 2019 til juni 2019 vil man i kommunen jobbe med en utarbeidelse av planutkast til kommuneplanens samfunnsdel. På bakgrunn av dette velger vi i prosjektgruppen å komme med innspill og forslag på det overordnede temaet «Attraktive Båtsfjord i 2030» sett i lys av vår forståelse for hvordan ungdommene i Båtsfjord opplever stedet.

Når man tar for seg attraktiviteten til et sted er flere forskere som mener at man må ta utgangspunkt i stedsidentiteten for å lykkes i å skape et attraktivt sted. Dette innebærer at må utvikle en strategi hvor offentlige organisasjoner og private aktører må samarbeide for å fremstå som konsise og samkjørte, og kulturen og tradisjonene til stedet må integreres i dette arbeidet. Om vi trekker dette ned til vår målgruppe og de ulike temaene som vi har belyst gjennom prosjektet er det summen av disse som i stor grad er avgjørende for hvor attraktivt ungdommene opplever stedet.

2.2 Attraktive Båtsfjord i 2030

Attraktive lokalsamfunn er forankret i nasjonale føringer og regional planstrategi. Et attraktivt lokalsamfunn er et samfunn du ønsker å bo i, besøke, og drive næring i. Et attraktivt lokalsamfunn er et samfunn i vekst.

Attraktivitet	Bedriftsattraktivitet	Besøksattraktivitet	Bostedsattraktivitet
Omdømme	Som sted å drive næring	Som sted å besøke	Som sted å bo og bygge
Areal	Næringsarealer	Areal til hytter	Bolig- og hyttetomter Boliger Fri- og grøntområder Uberørte naturområder
Fasiliteter	Tilgang til forretningstjenester Tilgang til havneanlegg, bunkers, vann, strøm Kommunal service FOU – kompetanse Infrastruktur	Turstier/besøksmål Tilrettelegging Kulturtilbud Idretts- og fritidstilbud Parkering/camping Informasjon Toaletter	Kommunale tjenester Tilrettelegging av turstier/gangstier Kulturtilbud Idretts- og fritidstilbud Park/lekeareal
Identitet/kultur	Bedriftsnettverk-/samarbeid Innovasjonsklima Samarbeid kommune og næringsliv	Gjестfrihet Serviceholdning Samarbeid mellom besøksnæringene Utvikling av produkter	Lokal identitet Gjестfrihet Toleranse Samarbeids- og dugnadsånd Utviklingskultur
Samarbeid/-endringsvilje	Evne til å mobilisere, samarbeide og skape endringer		

Ser vi vårt prosjekt i sammenheng med bostedsattraktiviteten som er skissert i planprogrammet er prosjektets gjennomgående temaer svært relevant i forhold til det arbeidet.

Vi har derfor valgt å benytte oversikten skissert fra planprogrammet til å vise hvordan vår målgruppe opplever attraktiviteten til de ulike områdene i en tilsvarende oversikt med utgangspunkt i funne fra vår målgruppes ståsted.